

STRØMMESTIFTELSEN:

Kritiserer «de fem store»

Generalsekretær i den kristne bistandsorganisasjonen Strømmestiftelsen Øystein Garcia de Presno kritiserer «de fem store». – Samarbeid må ikke føre til hegemoni eller monopol, sier de Presno. Han mener at det er for tette bånd mellom regjeringen og lederne i organisasjonene Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Norsk Folkehjelp og Flyktingerådet.

side 4

INNETKTSFORDELING:

Jobber for 3 kroner dagen

Hvilket ansvar har et utviklingsland for å bekjempe egen fattigdom – gjennom å fordele inntekter? Fordele jord? Eller beskatte de velstående i landet? Og kan bistandsgivere stille krav om omfordeling, eller er dette innblanding i indre anliggender? Bistandsaktuelt har besøkt tobakksarbeiderne i et av Norges prioriterte samarbeidsland – Malawi, som jobber for 3 kroner dagen.

side 10

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 7 · 1999

Afrika mot pillegiganter

Flere afrikanske land ønsker å produsere billige versjoner av aidsmedisinen AZT selv. Men legemiddelindustrien slåss imot. I fjor gikk den amerikanske legemiddelgiganten Glaxo-Wellcome, som har patent på AZT, til sak mot Sør-Afrika fordi en ny lov tillot egenproduksjon. Nå er søksmålet trukket – fordi sørafrikanske myndigheter har erklært at loven skal revideres.

side 13

Tre tilfeller av hiv i 1999

Antall bistandsarbeidere som smittes med hiv er redusert, viser tall fra Folkehelsen. Hittil i år er det registrert tre nye smittetilfeller blant nordmenn med yrkesopphold i Afrika. NORAD mener en mer effektiv holdningskampanje har gitt resultater.

side 12

Riksrevisjonen fornøyd

Riksrevisjonen gir NORAD ståkaraktar i årets revisjon. Bedrede rutiner og interne gjennomgang er har ført til en klar bedring av kvaliteten på forvaltningen av norsk bistand, mener Riksrevisjonen. I revisjonsrapportene for noen år siden var NORAD en av statsforvaltningens «verstinger».

side 4

Mens den tradisjonelle «NORAD-ekspert» nærmest er død ut, har noen titalls konsulentfirmaer og offentlige institusjoner overtatt rollen som norsk spisskompetanse i Sør.

ILLUSTRASJONSFOTO: SCANPIX / AP

250 mill. kroner årlig til norske konsulenter

«Myke» eksperter tar stadig mer av markedet

- Bistandens norske konsulentverden har endret fokus – fra asfalt og betong til myke verdier. Fram til 1980-tallet var det mest ingeniører i vei og vannkraft som reiste ut i verden. På 1990-tallet har stadig flere spesialister i helse, utdanning, menneskerettigheter og miljø fulgt med på ferden.
- Samlet går det minst 250 millioner statlige bistandskroner årlig til norske konsulenter. Størst av alle er fortsatt vannkraftspesialisten Norconsult, som topper omsetningsstatistikken foran Interconsult. På listen finnes også en rekke statsinstitusjoner.
- Honorarene ligger på 500 til 1200 kroner i timen, men konsulentene er ikke fornøyd. Danske og svenske bistandsmyndigheter – og ikke minst FN og Verdensbanken – betaler bedre, klager konsulent-selskapene. – Vårt honorarnivå overfor NORAD er ren idealisme, sier ledelsen i Norconsult. **TEMA: side 6-8**

Sommerfeldt på villspor (1)

AV SANDRO PARMEGGIANI

REPLIKK

Da PLAN Norge ble etablert var vi ukjente med den relativt sterke rivaliseringen mellom organisasjonene her «hjemme». Samarbeidet med andre frivillige organisasjoner «ute» har fungert godt. Det er synd at vi i PLAN åpenbart ikke har lyktes å nå tydelig frem med våre budskap.

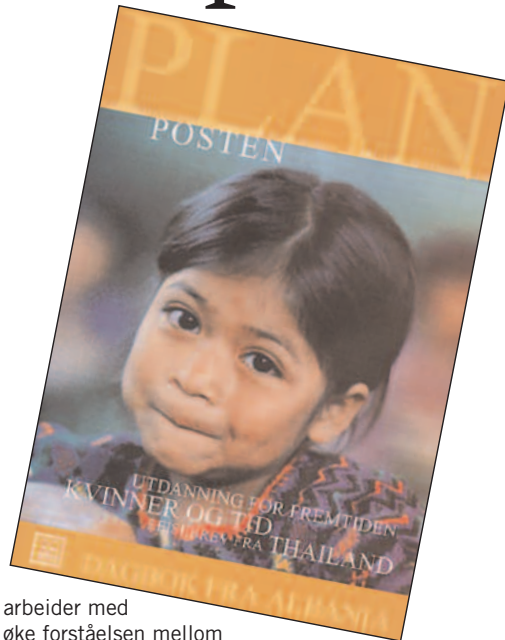
La meg forsøke å si noe om hvordan vi tenker rundt en del av de saker generalsekretær i Kirkens Nødhjelp Atle Sommerfeldt reiser i sitt innlegg i siste nummer av Bistandsaktuelt (nr. 6/99).

• Forankring og legitimitet

Her vil vi først og fremst skille mellom forankring og legitimitet «hjemme», og i prosjektlandene. Vi er begge enige om at det er en forutsetning for bærekraftig bistand at den er solid forankret hos mottakerne. I PLAN er det de lokale kreftene som definerer utfordringene, er operative i forhold til å løse dem, vedlikeholder prosjektene og er sentrale i evalueringen av dem. I tillegg arbeider vi i tett samarbeid med andre lokale organisasjoner. Denne forankringen er selve bærebjelken i PLANs bistandsvirksomhet, og vi er ingen organisasjon fra nord med målsetning om å styre utviklingen i sør. For øvrig kan vår lokale forankring illustreres slik; av ca. 5.000 ansatte i PLANs programland er ca. 4.900 av dem lokalt ansatte.

Vi tror derimot ikke det er en forutsetning for å yte god bistand, å ha den type forankring hjemme, som du refererer til. Jeg tror verken våre myndigheter, NORAD, FN eller andre internasjonale organisasjoner ser dette som en forutsetning.

Ved siden av å initiere og skaffe midler til prosjekter ute er norske frivillige organisasjoners rolle å drive informasjons- og holdningsskapende arbeid omkring bistand, og å søke å redusere avstanden mellom nord/sør og ikke minst mellom giver/mottaker. Gjennom forskjellige former for kommunikasjon forsøker

Vi arbeider med å øke forståelsen mellom folk fra forskjellige kulturer, skriver artikkelforfatteren.

vi i PLAN å øke forståelsen omkring bistand og mellom folk fra forskjellige kulturer. Til det formålet benytter vi alle tilgjengelige medier; tv/radio, PLAN-magasinet, rapporter fra felten, konferanser, osv. PLAN Norge har i dag ca. 55.000 faste givere (i hovedsak faddere). Vi har gjort flere analyser av våre faddere, og konklusjonen er at det er Ola og Kari som er faddere gjennom PLAN - vanlige folk, spredt over hele landet vårt, med normale jobber og normale inntekter, og ikke minst - i alle aldre. Dette er grasrota i det norske samfunn, som gjennom fadderskapet får anledning til å følge bistanden nøye.

• Profesjonalitet og folkelighet

Når det gjelder dette emnet synes vi å ha ulik oppfatning. Vår oppfatning er; verdens underprivilegerte har krav på den absolutt beste hjelpen til enhver tid. Dette gjelder ikke bare i «felten», men i alle ledd av organisasjonen. Det innebærer at man må stille like strenge krav til profesjonalitet innen administrative fag som lederskap, økonomistyring, markedsføring/informasjon osv., som til det faglige arbeidet ute. En slik profesjonell hjelp har etter vårt syn ingen sammenheng med organisasjonsform - både stiftelser og medlemsorganisasjoner kan på en utmerket måte bekjempe fattigdom. Både PLAN og Kirkens Nødhjelp er fine eksempler på det!

I PLAN er det de lokale kreftene som definerer utfordringene.

Sandro Parmeggiani er generalsekretær i PLAN Norge.

Sommerfeldt på villspor (2)

REPLIKK

I SIN ARTIKKEL bruker Atle Sommerfeldt to hjelpeorganisasjoner som er relativt nye i Norge som eksempler. «Sammen med Leger Uten Grenser har PLAN bidratt til å gjenintrodusere i Norge den stor-europeiske overtro om at effektiv bistand er avhengig av at ressursene er styrt av en organisasjon i nord», skriver Sommerfeldt.

Så vidt vi vet har Atle Sommerfeldt ikke grundig kjennskap til Leger Uten Grenser. Det er derfor forunderlig at han velger å kritisere Leger uten Grenser (MSF) og PLAN under ett. Dette er to vidt forskjellige organisasjoner som opererer på svært forskjellige områder og har ulike arbeidsmetoder. Det eneste organisasjonene har felles er at begge er nye på den norske arena, og at vi så langt har fått mange støttespillere. Der slutter likhetene.

Sommerfeldt sier videre: «Slike organisasjoner har ikke legitimitet til å håndtere de største utfordringer vi alle står ovenfor: Langsiktig bærekraft, redusert avhengighet, forsterkning av fattige menneskers menneskeverd og kost-nytte effektivitet». Dette er viktige prinsipper for all bistand, men tilnærmingen må være situasjons- og behovsbestemt. Sommerfeldt skjærer langsiktig bistand - som i Norge vesentlig er NORAD-finansiert - og akutte nødhjelpsprosjekter som er finansiert

av Utenriksdepartementet over en kam. Leger Uten Grenser er en medisinsk hjelpeorganisasjon. Med unntak av et svært begrenset prosjekt i Nicaragua, har Leger Uten Grenser i Norge utelukkende fokusert på rene nødhjelpsprosjekter, i land der nettopp mangel på helsepersonell og materiell er et hovedproblem. Organiseringen av store nødhjelpsoperasjoner er vanskelig, og forutsetter en sentral effektiv styring, sentrale beredskapslagre, erfarent personell osv. I slike situasjoner behøves en helt annen tilnærming enn bistandsprosjektene som Sommerfeldt diskuterer. Dette har lite med «stor-europeisk overtro» å gjøre. Vår fysiske nærhet til ofrene er viktig, ikke minst fordi vi da kan vitne om overgrep med troverdighet. Samtidig oppnår vi kontroll over ressursene som sikrer en effektiv hjelp. I Leger Uten Grenser bistandsprosjekter benyttes en annen strategi enn den Sommerfeldt har blitt kjent med gjennom vårt nødhjelpsarbeid.

Når det gjelder vår påståtte «forkakt for folkestyre i Norge» forstås vi simpelthen ikke hva Sommerfeldt sikter til. Dette aspektet vil vi gjerne ha utdypet. Vi vil også presisere at Leger Uten Grenser ikke er en stiftelse, men en frittstående medlemsorganisasjon med et valgt styre og årlige generalforsamlinger. Medlemskap kan søkes av alle personer

KN-sjef Sommerfeldts luftige påstander bidrar i liten grad til debatt.

som arbeider eller har arbeidet for organisasjonen, det vil altså si hovedsakelig personer med feltefaring. Leger Uten Grenser ble stiftet i Norge i 1996, derfor har vi foreløpig en begrenset medlemsmasse. Vi er opptatt av å utvikle oss videre og søker også sterk støtte i den norske befolkning.

Sommerfeldt mener Leger Uten Grenser tilhører en gruppe «multinasjonale hjelpekonserner på leting etter nye inntektsbringende land». Selvfølgelig er Leger Uten Grenser, som andre hjelpeorganisasjoner, alltid avhengig av midler for å utføre sitt arbeid. Men vi trenger ikke å lete etter nød for deretter å be om penger. Nøden finnes der vi allerede arbeider. Leger Uten Grenser er i dag til stede i mer enn 80 land over hele verden. Det er arbeidet i disse landene vi samler inn penger til.

Leger uten Grenser er ingen klassisk bistandsorganisasjon, og ønsker heller ikke å være det. Men vi ønsker et godt samarbeid med andre organisasjoner samtidig som vi ønsker å beholde vår egen profil. Effektiv langsiktig bistand er vanskelig, og en debatt er ønskelig. Men sammenblandinger og luftige påstander som Sommerfeldt fremsetter bidrar i liten grad til dette.

Av Morten Rostrup, styreleder Leger Uten Grenser i Norge og Kurt Peleman, daglig leder.

bistands aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid nr. 7/99 - 2. årgang

Ansvarelig redaktør:
Raymond Johansen

Redaktør:
Gunnar Zachrisen

Redaksjonssekretær:
Arve Norheim

E-mail:
gunnar.zachrisen@norad.no

Journalister:
Bibiana Dahle Piene
Odd Iglebæk

Redaksjonsråd:
Karen Brit Feldberg,
Høgskolen i Oslo,
Ellen Hansen,
Fellesrådet for Afrika,
John Jones,
Diakonhjemmets
Internasjonale Senter,

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.

Abonnementet er gratis.
Artikler i Bistandsaktuelt
uttrykker ikke nødvendigvis
et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Onsdag 22. september 1999

MÅNEDENS SITAT:

«Dette er så ille at vi krever at visningen stanses umiddelbart.»

Leder i Press (Redd Barnas ungdomsorganisasjon) Toril Iren Pedersen omtaler «de fem stores» nye reklamefilm.
(Vårt Land, 18. september)

Mottakeren i førerretet

LEDER

På et bistandsmøte i Stockholm nylig ga Tanzanias president Benjamin Mkapa klar beskjed til givene: «Det er svært viktig for oss å redusere antall giverinitierte prosjekter. Vi har problemer med å takle alle de ulike givene og prosjektene deres.»

Alle som driver med bistand bør merke seg disse ordene. Mange prosjekter kan begrunnes utfra sine egne begrensede målsettinger og kan sikkert virke fornuftige. Men er de løst fra landets egne valg er det svært ofte grunn til å sette spørsmålstegn.

Støtter man et skoleprosjekt må det ha en sammenheng med myndighetenes prioriteringer. Hvordan hadde man likt det i Norge om franske frivillige organisasjoner kom for å bygge og støtte skoler her – uten at det fantes noen tilknytning til de som har ansvaret for skolepolitikken i vårt land?

I fremtiden blir vi nødt til å fjerne prosjekter, og dette blir ganske sikkert en smertefull prosess. Det er mange som har investert prestisje i sine prosjekter, noe som vil gjøre prosessen med å begrense tallet på disse vanskelig. Men selvsagt vil det fortsatt være områder hvor det er naturlig å satse på selvstendige prosjekter. Støtte til frie medier er opplagt et slikt tiltak.

Vi må ikke glemme at det faktisk er ganske langt igjen før ambisjonen om å få til et reelt mottaker-ansvar er nådd. Respekten for et lands egne valg er temmelig krevende. Mange miljøer, ikke minst i Norge, har brukt mye energi på å frata regimer legitimitet. Ofte har dette vært fullt fortjent, men samtidig svært urimelig.

Et grunnleggende prinsipp er at landene selv må bestemme, og at vår hjelp virker best når den underbygger deres egne prioriteringer. Det er dette overgangen fra prosjekt- til programstøtte til syvende og sist og dreier seg om.

RJ

Han har vært forsvarsmann, UD-mann, fiskeoppdrettsmann, brakkemann, rådmann og eksportrådsman. Nå klør **Steinar Sørli** (43) i fingrene etter å bli Flyktningerådets nye ansikt utad.

En offiser og en forretningsmann

Steinar Sørli blir ny generalsekretær i Flyktningerådet

portrett

• BIBIANA DAHLE PIENE

– DET FINE MED denne jobben er at jeg får bruk for alt jeg tidligere har lært. At den i tillegg har en humanitær dimensjon, at man får følelsen av å gjøre noe viktig, gjør jo ikke saken verre, sier Steinar Sørli beskjedent.

Idet vi møtes er det nøyaktig en uke siden 43-åringen fikk beskjed om at han fra 1. januar skal fylle sjefsstolen i Flyktningerådet i seks år framover. Siden da har han stadig måttet utsette tilbakereisen til Brasil, der han for tida er leder av Norges Eksportråds kontor i Sao Paulo. Journalister vil ha intervju, Flyktningerådets ansatte vil ha møte, Sørli selv vil få med seg så mye informasjon om den nye jobben som mulig i bagasjen.

– Jeg vet jo ikke mer om dette feltet enn en gjennomsnittlig avisleser. Men nettopp det er utfordringen – å ta med seg all den kunnskapen man har opparbeidet seg på andre områder, og kombinere dette med den fagkunnskapen som finnes i organisasjonen. Det kan bli et kreativt samarbeid, der min jobb først og fremst vil være å stille de gode, kritiske spørsmålene, fremholder han.

DET FØRSTE STEINAR SØRLIE gjorde etter å ha gjennomført tolv års skolegang var å entre Forsvarets befalsskole. Der ble han i til sammen åtte år; de tre siste i Forsvarets Overkommando – i kombinasjon med studier, bryllup og familieførrelser. Å ha mange baller i luften er en livsnødvendighet for løytnanten.

– Jeg liker ikke å sitte stille. Å bli satt i en krok som saksbehandler ville vært dødelig for meg, sier firebarnsfaren – med et aldri så lite seiersbevisst smil.

Sin militære bakgrunn til tross, Steinar Sørli er på ingen måte en militant figur. Snarere tvert imot. Selv beskriver han seg som en «halvstudert røver»; hovedoppgaven i statsvitenskap ble knapt halvferdig før drømmen om å bli junioraspirant i Utenriksdepartementet omsider gikk i oppfyllelse. Fra korridorene i Victoria terrasse gikk veien til Portugal, og etter tre år i UD's tjeneste var han i ferd med å snu nesen hjemover da et norsk fiskeoppdrettsfirma fikk stoppet ham. Han ble i Portugal i to år til, for å bygge opp en fiskeoppdrettsbedrift.

– Vi gikk fra null til 30 ansatte på to år. Det ble en ganske ålreit første smak på forretningslivet. Dessuten fikk jeg bred kontakt med mange norske fagmiljøer gjennom jobben, forteller Sørli.

Etter fiskeoppdrettsprosjektet i Portugal kom tilbudet om å bli daglig leder for Moelven Systembygg AS, mest kjent for brakkebygging. Og Sørli takket ja.

– Den erfaringen kan kanskje komme godt med når du skal hjelpe flyktninger med tak over hodet?

– Hehe. Jo, den kan det! Forresten er ikke brakkebygging noe å blåse av – under verdensutstillingen i

– Jeg vet jo ikke mer om dette feltet enn en gjennomsnittlig avisleser, innrømmer Flyktningerådets nye generalsekretær Steinar Sørli. FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

Sevilla bygde vi 15 000 kvadratmeter brakker på tre måneder, sier en tydelig stolt Sørli.

ETTER NOEN ÅR ville og skulle han imidlertid «hjem» til UD. Men han hadde knapt rukket å bli husvarm i departementet før nok et jobbtildbud dalte inn: Lillehammer kommune ville ha ham i rådmannsstolen – ett år før OL-braket løs.

– Det var en fantastisk utfordring. Jeg hadde jo ingen bakgrunn i kommuneforvaltning – akkurat som denne jobben i Flyktningerådet. Men jeg føler ofte at det å komme inn et nytt sted og ha kunnskaper om mye annet rart kan gi mange strenger å spille på, sammen med erfarne fagfolk. Min erfaring er at det er en veldig heldig kombinasjon.

Årene som «OL-rådmann» har lært Sørli å stå oppreist når det blåser som mest. Han er ikke redd for å stikke hånda inn i det vepsebolet som flere har beskrevet Flyktningerådet som i det siste.

– Jeg har jo fulgt den interne striden fra sidelinjen, som en vanlig avisleser. Det har sikkert vært veldig tøffe forhold internt. Det første jeg vil gjøre er å skape ro, slik at organisasjonen kan komme godt i gang igjen og fokusere på det som er viktig – nemlig jobben vi skal gjøre for flyktninger.

– Det sies at denne jobben har du selv valgt. Hvorfor det?

– Familien ville hjem fra Sao

Paulo. Og etter at jeg har holdt på med ledelse i 20 år kom jeg til et punkt hvor jeg følte at jeg måtte tenke nøye igjennom hva jeg vil, sier Sørli. Svaret fant han i samme øyeblikk som han så utlysningen etter ny generalsekretær i Flyktningerådet.

– MED DENNE JOBBEN føler jeg at alt stemmer. Jeg kan bruke alt jeg har lært, og det å kunne sette kreftene inn på et område som virkelig betyr noe er mye morsommere enn å bli i næringslivet.

– Hva håper du å kunne oppnå?

– Jeg håper at jeg kan greie å skape en organisasjon som bidrar til å ta vare på det engasjementet og den kunnskapen som korridorene der oser av. Dessuten vil jeg gjerne at Flyktningerådet skal fremstå som den beste organisasjonen i Norge på dette feltet – og at mannen i gata vet det. Profileringen av Flyktningerådets egenart er viktig for meg. Jeg tror folk flest blander organisasjonene mye, sier Sørli, og avslører at han allerede har rukket å gjøre litt hjemmeløkser på bistandsproblematikk.

– Det er mange vanskelige etiske spørsmål som vi må ta fatt i, for eksempel hvor langt vi kan tillate oss å gå når det gjelder å skaffe oss inntekter. Innenfor det etiske feltet vil ikke presset bli mindre, det er i hvert fall sikkert. Men også i denne bransjen må man alltid tenke penger.

Det å kunne sette kreftene inn på et område som virkelig betyr noe er mye morsommere enn å bli i næringslivet.

Nei til monopol og kameraderi

Strømmestiftelsen advarer mot utviklingstendenser i bistand

Strømmestiftelsens generalsekretær Øistein Garcia de Presno støtter PLAN Norges kritikk av «de fem store».

– Samarbeid er bra, men ikke når det fører til hegemoni eller monopol, sier de Presno.

• GUNNAR ZACHRISEN

«DE FEM STORE» Han trekker fram både nødhjelpen og informasjons- og innsamlingsvirksomheten som eksempler på uheldige, hegemoni-tendenser innenfor norsk bistand.

– De fem store har et nært informasjonssamarbeid, som de ikke ønsker at andre skal bli en del av. Det har vi forsøkt – uten å slippe inn i varmen, sier lederen av den kristne bistandsorganisasjonen.

de Presno trekker fram situasjonen rundt krigen i Rwanda, der hundretusener ble drept, som et eksempel på et uheldig utslag av «de fem store» sitt hegemoni på felles innsamlingsaksjoner knyttet til nødhjelp.

– I Rwanda var vi eneste norske organisasjon, og hadde drevet bistand siden 1988. Men vi ble utelukket fra den store innsamlingsaksjonen til landet. Med vår lokalkunnskap kunne vi vært en viktig ressurs for å yte nødhjelp til befolkningen, sier de Presno.

Da det norske kristne råd senere sendte en delegasjon til Rwanda ble heller ikke Strømmestiftelsen invitert.

Monopol på nødhjelp? – Så vidt jeg vet sitter «de fem store» i regjeringens kontaktutvalg, og har følgelig

stor innflytelse på regjeringens nødhjelp. I praksis er det nærmest snakk om et monopol. Man må spørre seg hvor heldig denne koblingen er, sier generalsekretæren.

I motsetning til Kirkens Nødhjelps generalsekretær Atle Sommerfeldt ønsker han PLAN velkommen til Norge, og han håper at den nye organisasjonens satsing i Norge kan bidra til å dempe monopol-tendensene i bistanden.

– Konkurransen er bra, også på dette området. Jeg ønsker ikke å kritisere PLAN for deres markedsføring, selv om metodene kan virke unorske. Når de har klart å få nye 50.000 nordmenn engasjert i bistand, så får man se litt stort på enkelte av virkemidlene, sier de Presno.

Derimot er generalsekretæren noe tilbakeholden med å åpne for et samarbeid med PLAN, utfra organisasjonens fadder-profil.

– I Strømmestiftelsen er vi veldig opptatt av at bistand skal være partnerskap – at tyngdepunktet i bistandssamarbeidet må ligge lokalt. Vi er veldig redd for å skape relasjoner mellom giver og mottaker som er preget av paternalisme, sier han.

Skepsis. Også Redd Barna reagerer reservert på PLAN-sjef Sandro Parmeggianis invitt til barneorganisasjonene om dialog og samarbeid i forrige utgave av Bistandsaktuelt (nr. 6/99).

– Jeg tviler litt på nytten av en slik dialog, i hvert fall hva gjelder programtiden. Min oppfatning av PLAN er at programmene utvikles og styres fra hovedkontoret i London, mens PLAN i Oslo driver primært med innsamlingsvirksomhet,

Hvor heldig er det at «de fem store» skal ha jevnlig, nær kontakt med regjeringen? spør Strømmestiftelsens generalsekretær Øistein Garcia de Presno.

FOTO: STEIN MARIENBORG, DAGSAVISEN

sier programsjef i Redd Barna Tove Romsaas Wang.

– Parmeggiani lufter også muligheten av et samarbeid i felt?

– Jeg ser problemer med å få et Redd Barna-prosjekt til å passe inn i PLANs profil. Deres arbeid internasjonalt ligner mer på vårt slik det var på 1970- og 80-tallet, da vi hadde integrert samfunnsutvikling som hovedarbeidsform.

Sårbar gruppe. – Det siste sier for øvrig PLAN også, som i hovedsak jobber med lokalsamfunnsutvikling for eksempel skole?

– PLANs opplegg fordrer at man

har X antall enkeltbarn som jevnlig må skrive brev til sine faddere, noe som fordrer relativt stabile barnegrupper i stabile lokalsamfunn.

Vi i Redd Barna jobber mer og mer mot andre særlig utsatte og sårbare grupper – barn i krig, barn på flukt, foreldreløse og gatebarn, sier Wang.

Hun utelukker likevel ikke et mulig samarbeid med PLAN, eksempelvis på informasjon eller innsamlingsvirksomhet, og organisasjonen er heller ikke avvisende til å diskutere PLAN-finansiering av prosjekter forutsatt at det ikke knyttes til individuelle fadderskap.

” Konkurransen er bra, også på dette området.

Generalsekretær Øistein Garcia de Presno.

Riksrevisjonen mener NORAD har fått bedre kontroll

Fra å være en av «verstingene» i forvaltningsklassen for noen år siden holder nå NORAD bedre styr på bistandsmidlene.

I Riksrevisjonens antegnelser til statsregnskapet for 1998 får NORAD karakteren «tilfredsstillende».

• BIBIANA DAHLE PIENE OG GUNNAR ZACHRISEN

FORVALTNING – Vi synes det er positivt at NORAD, i forhold til tidligere Riksrevisjon-ankninger, klart har forbedret sine forvaltningsrutiner, sier informasjonssjef i Utenriksdepartementet Hans Jacob Frydenlund.

Riksrevisjonens hovedkonklusjon er at etablerte rutiner og intern kontroll bidrar til å sikre en tilfredsstillende forvaltning av norsk bilate-

ral bistand. Undersøkelser viser også at rutinene i stor grad følges, slik at det med rimelig grad av sikkerhet kan sies at regnskapene viser et riktig bilde av virksomheten.

De siste årene har NORAD jobbet for å forbedre rutinene for å sikre innholdet i inngåtte avtaler og dokumentasjon av kontrollhandlinger. I tillegg er det etablert en praksis med egne gjennomganger av hvordan bistanden forvaltes av ambassadene. Riksrevisjonen har fått rapporter fra disse gjennomgangene, og det generelle inntrykket er at «ambassadenes forvaltning [...] i hovedsak foregår på en tilfredsstillende måte», som det heter i antegnelsen.

Svakheter. Men NORAD får samtidig kritikk for visse svakheter. I forbindelse med revisjonen av 1998-regnskapet foretok Riksrevisjonen

” ... ambassadenes forvaltning [...] foregår på en tilfredsstillende måte.

Riksrevisjonen, september 1999.

en større undersøkelse av bistanden til Etiopia, Sør-Afrika og Nicaragua.

På bakgrunn av disse undersøkelsene mener Riksrevisjonen at de norske midlene i mottakerlandenes budsjetter og regnskaper bør bli mer synlige. I tillegg bør man innføre enkle sjekklister til bruk i det daglige oppfølgingsarbeidet, mener Riksrevisjonen.

Dessuten er det en svakhet at NORAD bare krever rapportering fra mottakerlandene for de norske pengene. I de fleste tilfellene går midlene inn i en større økonomisk sammenheng, og etter Riksrevisjonens mening bør NORAD derfor kreve et totalregnskap for virksomheten i samarbeidsland.

Dårlig kommunikasjon. Et annet problem som undersøkelsene har avdekket er dårlig kommunikasjon innen forvaltningen i mottakerlan-

det. I flere avtaler som NORAD har inngått med nasjonale samarbeidspartnere har det vært bestemmelser om at regnskapene skal etterprøves av mottakerlandets riksrevisjon. Men denne har verken fått være med i avtaleprosessen – eller blitt informert om forpliktelsene i avtalen.

Lokal revisjon. – Det er interessant og viktig at man tar opp spørsmål om norsk kontra lokal revisjon. På dette området må man samarbeide om å finne løsninger, ikke minst for at mottakerlandet skal kunne slippe å levere mer enn ett sett rapporter til givne, sier Hans Jacob Frydenlund.

Da Bistandsaktuelt gikk i trykken forelå ennå ikke departementets skriftlige svar til Riksrevisjonens antegnelser, som hadde svarfrist 24. september.

Korrupsjonskonferanse i Durban samler toppnavn

Årets internasjonale anti-korrupsjonskonferanse er den niende i rekken, men aldri har interessen for temaet vært høyere. Mer enn 1000 deltakere – blant dem en rekke internasjonale toppnavn – er ventet til konferansen, som finner sted i Durban i Sør-Afrika i oktober.

FNs generalsekretær Kofi Annan åpner konferansen, som for øvrig skal ledes av Sør-Afrikas nye president Thabo Mbeki. Også Nel-

son Mandela har vært en ivrig støttespiller. Andre nøkkelpersoner er Verdensbankens president James Wolfensohn, Tanzanias tidligere president Julius Nyerere, Interpol-direktør Raymond Kendall og grunnleggeren av den internasjonale anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency International, Peter Eigen.

Det er første gang denne konferansen holdes i Afrika, noe som

speiler det stadig større fokuset som blir rettet mot den afrikanske korrupsjonen. Hovedtemaet for konferansen er å utvikle og utveksle effektive anti-korrupsjonsstrategier for det neste årtusen.

Også fra norsk side har man valgt å holde en høy politisk profil. Fra NORAD deltar direktør Tove Strand, avdelingsdirektør Raymond Johansen og rådgiver Mette Mast fra den nyopprettede arbeids-

gruppen på korrupsjon.

Utenriksdepartementet sender politisk rådgiver Olav Kjørven, samt rådgiver Tom Hundstad og avdelingsdirektør Jan Bugge-Mahrt fra UDs rettsavdeling til konferansen.

Også den norske Riksrevisjonen blir representert i Durban, der den skal lede en egen arbeidsgruppe på revisjon.

Lån på 24 mill. til Scancem

Skal bygge sementmølle i Bangladesh

NORAD har vedtatt å gi et lån på 24 millioner kroner til det internasjonale sementsekselskapet Scancem. Lånet skal brukes som del-finansiering av en ny sementfabrikk i Bangladesh.

• ODD IGLEBÆK

NÆRINGS-
LIV

Direktoratet legger vekt på at prosjektet trolig vil få store positive ringvirkninger i samfunnet, særlig gjennom økonomisk verdiskapning, overføring av teknologi og reduserte importutgifter. Et annet poeng er at det vil gi tilgang til høyverdige byggematerialer.

- Lån fra NORAD er en billig finansiering, men det er også en fordel for oss i forhold til andre investo-

rer. De rimelige lånebetingelsene vil bidra til å øke prosjektets sikkerhet, sier Terje Kulseng, finanssjef i Scancem International.

Første investering i Asia. Han understreker at sementmøllen i Bangladesh er selskapets første investering i Asia. - Derfor er det spesielt viktig at NORAD, som vi har hatt et godt forhold til i mange år, blir med, sier han.

For kort tid siden innvilget NORADs bevilgningsutvalg et lån på 24 mill. kr. til det internasjonale sementsekselskapet. Lånet er gitt med et såkalt gaveelement på 30 prosent. I praksis vil det si at det blir en nedbetalingstid på åtte år, bare to prosent rente og to års avdragsfrihet.

IFC er positiv. Planen er at det sam-

let skal investeres 376,5 millioner kroner i den nye sementfabrikken. Scancem skal selv gå inn med 89 mill. kroner, mens hele 232 mill. kroner er tenkt lånefinansiert fra andre enn NORAD.

Særlig aktuell er Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), som er en del av Verdensbanken. Det satses også på at Det nordiske utviklingsfondet (NDC), Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) vil delta, i tillegg til det tilsvarende svenske SWEDFUND. Dessuten regner man med mindre lokale investeringer.

Sementmarkedet i Bangladesh blir betraktet som stort og lovende. Det er i dag dominert av import av sement av til dels dårlig kvalitet fra Kina og India. Ut fra de lyse fram-tidsutsiktene er også en annen se-

mentgigant på vei inn på markedet i Bangladesh. Det er selskapet Lafarge-Islam. IFC vurderer å støtte begge de nye sementprosjektene.

190 arbeidsplasser. Scancems årlige produksjon i Bangladesh er beregnet til en halv million tonn sement, tilsvarende en åttendedel av dagens forbruk i landet. Den nye fabrikk vil bidra med 190 arbeidsplasser.

Det tidligere Aker RGI-selskapet ble nylig kjøpt opp av det tyske sementkonsernet Heidelberger Zement, og gruppen er dermed den tredje største sementprodusenten i verden.

Scancem har aktiviteter i tretti ulike land og har omtrent 10 000 ansatte. Årlig omsetning er 14 milliarder kroner.

Planen er at det samlet skal investeres 376,5 millioner kroner i den nye sementfabrikken

Tanzania med selvgjort bistandsstrategi

• BIBIANA DAHLE PIENE

MOTTAKER-
LAND

Neste vår skal Tanzania legge fram sin egen strategi for bruk av internasjonal bistand. Landet vil dermed ta et viktig skritt for å prøve ut Verdensbankens nye utviklingsrammeverk (CDF) i praksis.

- Norge har ikke lenger et spesielt ansvar for givervekstningen i Tanzania. Nå er det landet selv som skal spille ballen videre, sier avdelingsdirektør Kjell Storløkken i NORAD.

Norge vil imidlertid fortsatt aktivt støtte opp under det øst-afrikanske landet i eget arbeid med å teste ut Verdensbankens nye Comprehensive Development Framework.

Inviterte tre land. I begynnelsen av september inviterte de nordiske givelandene, i samarbeid med Verdensbanken, tre mottakerland - Tanzania, Uganda og Vietnam - samt EU og UNDP til et møte for å undersøke hvordan man kan få til et mest mulig rasjonelt partnerskap, med CDF som utgangspunkt.

I sentrum av diskusjonen stod fire temaer: Eier- og lederskap, kapasitetsbygging, koordinering og samarbeidsprosedyrer.

Mangler kapasitet. - Dette er de mest problematiske feltene. Mottakerne mangler kapasitet, og kanskje også vilje til å ta over styringen av bistanden, sier Storløkken.

Mangelen på vilje kan skyldes flere ting, understreker han.

- Blant givene er det fortsatt vanlig å finansiere enkeltprosjekter. Med det omfanget som bistanden har blir det til sammen et enormt antall prosjekter. Det blir mye å ta hånd om, de vi ønsker nå er at alle ressursene skal kanaliseres inn i nasjonale programmer.

Står sammen. - Når givene nå går sammen, kan en underliggende hensikt være å stå sterkere sammen om for eksempel krav til en spesiell økonomisk styring?

- Det er klart at landet må gi avklaringer på en rekke vanskelige spørsmål, om godt styresett/korrupsjon, prioriteringer innenfor sosial sektor, miljøspørsmål og så videre. Dette vil danne grunnlaget for et samarbeid.

Men det betyr ikke dermed at givene samler seg om en felles kondisjonalitet. I siste instans må hver

Tanzanias president Mkapa fyller stadig mer av førerretet i utviklingssamarbeidet. Her besøker han Norges statsminister i 1998.

FOTO: SCANPIX / NTB

giver ta ansvar for sine penger, fremholder Storløkken.

Han mener at grunnlaget for CDF-prosessen likevel er at samarbeidslandet skaffer seg bedre balanse i økonomien. I forhold til økt budsjettstøtte kreves det også tillit til styresettet i landet.

- Kontrollen over pengestrømmen blir flyttet fra et mikronivå til et makronivå. Det vil opplagt bli

mer krevende å skaffe seg innsikt og kontroll. Samtidig blir det mulig å få innsyn i hele pengebruken på ett bestemt område, sier avdelingsdirektøren.

Strategi ble utsatt. Tanzania har tidligere vært skeptisk til et opplegg om økt koordinering, men etter at de nordiske landene i 1996 tok initiativ om å gå i en slik retning, har

landet beveget seg i en positiv retning, påpeker Storløkken.

- Nå mener de at grunnlaget er blitt godt nok til at de selv kan lage strategier for hvordan bistanden skal brukes, sier han.

NORAD skulle opprinnelig utarbeide en ny landstrategi for Tanzania i år, men dette er blitt utsatt i lys av landets egne planer.

notiser

Interesserte bergensere

I Bergen møtte hele 322 personer fram for å høre NORAD-direktør Tove Strand innlede om ny NORAD-strategi, kvelden etter valgnatta.

- Bekjemper vi fattigdom og når vi målgruppene, var spørsmålene NORAD hadde satt som innledning til debatten. Publikums spørrelyst overfor NORAD-sjefen var så stor at debattpanelet ble «marginalisert» og kun slapp til med to kommentarer hver.

NORADs regionale bistandskonferanse i Bergen, i tett samarbeid med FN-sambandets Vestlandsavdeling, og en rekke organisasjoner i Bergen, viste at bistandsinteressen er stor utenfor Oslo, mener arrangørene. NORAD benyttet anledningen til å fokusere på den vellykkede støtten til fiskerisektoren i Namibia. Bergensmiljøet, med både Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, Christian Michelsens

Institutt og forskningsskipet «Dr. Fridtjof Nansen» har stått sentralt i satsingen. NORADs neste regionale bistandskonferanse finner sted i Tromsø 18. og 19. oktober.

Kampanje for funksjonshemmede

En bevisstgjøringskampanje for funksjonshemmede skal lanseres i slutten av september i Malawi. Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og Southern Africa Federation of the Disabled (SAFOD) samarbeider om kampanjen, som har som mål å øke bevisstheten rundt funksjonshemmedes rettigheter i Malawi. Med finansiering fra NORAD håper nå FFO for første gang å igangsette en prosess som vil kunne endre folks negative holdninger.

Støtter sjøkart i Vietnam

NORAD har vedtatt å bruke 36,2 mill. kroner over seks år for å støtte sjøkartlegging i Vietnam. Målet med prosjektet er styrket vietnamesernes kapasitet på moderne teknologi for sjøkartlegging. 30 vietnamesere skal få opplæring i hydrografisk oppmåling og kartproduksjon.

Tiltaket er høyt prioritert i Vietnam, som står for en egenandel på 51 prosent av totalkostnadene. Et komplett nasjonalt sjøkartleggingssystem og et marint database- og informasjonssystem er allerede etablert. Systemet skal bidra til sikker navigasjon, forbedret planlegging og informasjon om økologiske forhold. Landet har er kystlinje på 3000 km, og sjøområdene regnes som en naturressurs av meget stor økonomiske betydning.

Reisende i fred, m

250 mill. bistandskroner til norske konsulenter

Bistandens norske konsulentverden har endret fokus – fra asfalt og betong til myke verdier. Fram til 1980-tallet var det mest ingeniører i vei og vannkraft som ble hyrt opp for NORAD-oppdrag. I dag er det like så ofte spesialister i helse, utdanning, menneskerettigheter og miljø. Samlet går det minst 250 millioner statlige bistandskroner årlig til norske konsulenter.

• ODD IGLEBÆK

Konsulentenes undersøkelser «i felten» kan dreie seg om mye forskjellig; Det kan være å lage en rapport om miljøvern i Mosambik eller det kan være å vurdere Verdensbankens strukturtilpasninger i Afrika, det kan være å vurdere nytten av kvinnerett til bistand i forhold til utviklingsbanker eller erfaringer med bistand til Nicaragua.

Samtidig finnes også de klassiske u-hjelpskonsulentene der. De som tidligere het eksperter og som er på oppdrag over lengre tid – i flere måneder og noen ganger år. Det kan være spesialister som skal utvikle faktureringsrutiner for salg av elektrisitet i Zambia, eller som skal ta hånd om anbud og byggeledelse ved veiprosjekt i Tanzania. Det kan også være rådgivere, som sammen med myndighetene skal lage planer for energiforsyning til Vietnam.

Politiske vedtak avgjørende. Det er flere forhold som ligger bak de store endringene i forhold til bruk av konsulenter i bistanden. Viktigst har likevel de overordnede politiske omleggingene vært:

- Fra Stortinget har det kommet klare mål om å øke bistand til sosial sektor, altså til helse og utdanning. I tillegg har vi en minister med stort fokus på menneskerettigheter. Det er dette som gjenspeiles i endringene i bruken av konsulent tjenester i bistanden, sier underdirektør i NORAD Inger Stoll.

Sammenligner man bistandstall for 1991 og 1998 (se tabell) er forholdene Stoll peker på også klart dokumentert. Samlet har der vært en nominelle økning av bistandsbudsjettet med nesten 2,3 mrd. kr over denne perioden, og mer enn to tredjeparter av disse midlene har gått til

«fred, demokrati og menneskerettigheter» og til «helse og utdanning».

- Jeg anslår at konsulent tjenester vi selv kjøper utgjør ca. 50 mill. kroner per år, mens betalinger vi foretar på vegne av samarbeidslandene for slike oppdrag utgjør ca. 150 mill. kroner. I tillegg kommer konsulentoppdrag som mottakerne selv betaler, og som har norske bistandspenger som utgangspunkt. Men for de sistnevnte har jeg ikke noen holdbare anslag, sier NORADs visedirektør, Kjell Storløkken.

Han anslår at de nevnte 150 mill. kroner fordeler seg med 50 mill. kr.

Konsulentfirmaer og offentlige institusjoner reiser til fjerne land for å bidra med norsk spisskompetanse.

ILLUSTRASJONSFOTO: SCANPIX/AP

via parallell-finansieringen med næringslivet, mens 100 mill. kr. tas fra land- og regionbevilgningene.

250 statlige millioner. Offentlige institusjoner leder an i konsulentveksten – institusjoner som Oljedirektoratet, Statens Forurensningstilsyn, Sjøfartsdirektoratet og Riksantikvaren.

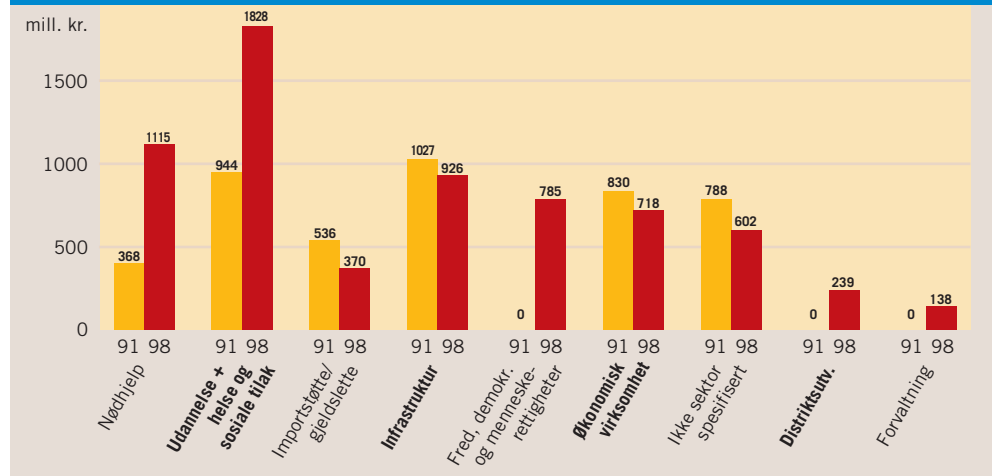
Foruten NORAD er det Utenriksdepartementet (UD) som er den store konsulentbrukeren i bistanden. UD kjøpte selv konsulent tjenester for ca. 35 mill. kr. i 1998, mens departementets bankseksjon forvalter midler øremerket for «norske» oppdrag i Verdensbanken og de andre utviklingsbankene – mellom 10 og 20 mill. kr. per år.

Alt i alt brukes dermed rundt 250 mill. kr. eller mer av norske statlige bistandspenger til betaling for ulike konsulent tjenester til norske firmaer og institusjoner. Av disse er anslagsvis 90 mill. kr. tjenester som NORAD og UD kjøper til eget bruk.

Til sammenligning er de samlede utgiftene til lønn og drift, for NORAD-hovedkvarteret i Oslo, for 1999 beregnet til ca 140 mill. kr. eksklusiv tjenestereiser.

Inklusiv reiser er det snakk om 150 mill. kr. (Tallene tar utgangspunkt i 240 årsverk hjemme, og spesielle utgifter knyttet til flyttingen av kontorer i Oslo er ikke tatt med.)

Norsk bilateral og multi-bi bistand i 1991 og 1998

iljø og betong

«Konsulentbevilgning». I NORAD er det primært fagavdelingen (FAG) som forvalter disse pengene, og avdelingen står for 80 prosent (ca. 40 mill. kr.) av NORADs innkjøp av slike eksperttjenester. I UD er det Planleggings- og evalueringsenheten (PEV) som er den store forbrukeren. I fjor sto denne enheten for omlag halvparten av UDs bistandsfinansierte konsulentinnkjøp, der det meste går til ulike typer evalueringer. I 1998 ble det avlevert 14 ulike evalueringsrapporter til PEV.

Pengene som bevilges til konsulentfondene i utviklingsbankene er klart bundet til å kjøpe norske tjenester for. Tilsvarende gjelder midler via parallellfinansieringen. For midler via konsulentbevilgningen heter det at de «særlig» skal benyttes

til kjøp av tjenester fra norske institusjoner og firmaer. For land- og regionbevilgningene er det ikke tilsvarende anbefalinger.

Tilbud og anbud. Steinar Hagen i NORADs fagavdeling opplyser at det er vanlig å innhente tilbud for oppdrag til en verdi over 150 000 kr.

– For mindre summer tar vi vanligvis utgangspunkt i ei liste vi har utarbeidet over relevante institusjoner, sier han.

I forhold til ingeniørtjenester er det mest vanlig med anbud, sier Halvard Lesteborg, som leder NORADs avdeling for næringsutvikling.

For næringslivsbistand er det som oftest tre konsulentfirmaer som er aktuelle; Norplan, Norconsult og Interconsult (ICG).

«Myke» bistandskonsulenter ekspanderer

Mens norske «bistands-ingeniører» for lengst har erobret verden, følger nå også de «myke» spesialistene med på ferden.

Omsetningen ved Christian Michelsens Institutt (CMI), Diakonhjemmets Internasjonale Senter (DIS), Noragric (knyttet til Norges Landbrukshøgskole på Ås) og Institutt for menneskerettigheter har vokst parallelt med den såkalte «konsulentbevilgningen». Den har økt fra 55 millioner kroner i 1993 til nesten 90 millioner i 1999.

Fleire av disse institusjonene kombinerer gjerne konsulentoppdrag med å være formidlere av bistand. For CMI gjelder det til universiteter i utviklingsland, for Noragric

i form av stipender og studietilbud for studenter for utviklingsland. FAFO, fagbevegelsens forskningsstiftelse, formidler bistand til urbefolkningsprogrammer og til dialog mellom palestinere og israelere.

De «myke» institusjonene arbeider også aktivt for å få oppdrag fra et like bredt spekter som ingeniørene.

– Internasjonalisering står på dagsorden, bekrefter kontorsjef Steinar Hegre ved CMI.

I fjor hadde CMI konsulentoppdrag for 16,3 millioner kroner for NORAD og 4,0 millioner kroner fra Verdensbanken, SIDA og DANIDA.

– Vi ser gjerne at det blir mer av det siste. Det gir oss flere bein å stå på, tilføyer Hegre.

26 rammeavtale-institusjoner

På lista over NORADs ulike rammeavtaler finnes 26 ulike institusjoner, fordelt på 16 statsinstitusjoner og 10 noe mer frittstående.

De statlige er: Direktoratet for Naturforvaltning, Statens Forurensningstilsyn, Vegdirektoratet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energiverk, Fiskeridirektoratet/Havforskningsinstituttet, Statens helsestilsyn, Sjøfartsdirektoratet, Post- og teleforvaltningen, Riksantikvaren, Institutt for menneskerettigheter/UiO, Institutt for offentlig rett (kvin-

nerett)/UiO, Statens ernæringsråd, Statistisk Sentralbyrå, Statens Kartverk og Statskonsult.

De øvrige ti er: Norges Fiskerihøgskole, Høgskolen i Oslo, Noragric/NLH, Norges forskningsråd, Diakonhjemmets internasjonale senter (DIS), Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Christian Michelsens Institutt (CMI), Kommunenes Sentralforbund, Selskapet for Norges vel og AF/SISU Høgskolen i Agder.

– Lener seg for lett på eksterne konsulenter

– Istedenfor å bygge opp en intern fagbase som kunne formulere en konstruktiv, kontinuerlig og kritisk dialog, har UD/NORAD lent seg for å mye på å bruke eksterne konsulenter, sier sosialøkonom Henrik Harboe.

Han har arbeidet med bistand og utvikling siden 1989, blant annet i Mauretania, i Multilateral avdeling (nå Global avdeling) i Utenriksdepartementet og som ekstern konsulent i ECON. I dag arbeider han i NORAD med makroøkonomiske spørsmål.

– Mitt utgangspunkt er Norges ambisjoner om å være en kritisk røst overfor Verdensbanken, og da særlig i forhold til bankens krav om økonomiske reformer i utviklingsland. I en slik sammenheng har man lent seg for mye på bruk av eksterne konsulenter. Konsulentenes innspill skyter litt hit og dit, noe som i neste

omgang betyr at de norske oppdragsgiverne sitter med unødvendig lite ammunisjon når de skal møte de mange og tunge aktørene i Washington, sier Harboe.

Han sier videre at det virker som det er forholdsvis enkelt for NORAD og UD å få midler til å bestille enda en ekstern rapport «som sier noe kritisk om Verdensbanken». Harboe setter dette opp mot å bygge et internt fagmiljø som selv kan føre en kritisk dialog om for eksempel den økonomiske reformpolitikken.

– Derfor blir det også lett til at kritikk fra NGOer blir besvart med at: «Joda, vi har bestilt en kritisk utredning fra forsker så eller så.» Jeg synes det er uheldig, for dermed reduserer man ofte den reelle debatten. De mange konsulentrapportene kan lett bli mer til hyllefyll enn konstruktive innspill i prosessen, sier Harboe.

De norske u-hjelpseksperterene «døde» ut

– En del av forhistorien til dagens konsulentbruk er at vi ville bort fra situasjonen vi hadde på 1970- og 1980-tallet med det som ble kalt u-hjelpseksperterene. Disse ble individuelt ansatt på kontrakter for å gi råd og å følge opp konkrete prosjekter. På det meste var det 300 av dem, mens det i dag kanskje dreier seg om cirka ti personer, sier Steinar Hagen, fungerende avdelingsdirektør i NORADs fagavdeling.

– Ekspertene gjorde mye bra, men når kontraktstiden var ute var samarbeidet slutt. De sa takk for seg og dro tilbake til hva de hadde gjort før. Vi la derfor om til en ordning hvor vi i hovedsak inngår rammeavtaler med mer eller mindre offentlige institusjoner. Det gir større kontinuitet og et mer gjensidig forpliktende samarbeid, fortsetter Hagen.

Han nevner Oljedirektoratet som eksempel på et fagmiljø, som

vil være mer kompetent enn enkelt eksperter til å gi langsiktig rådgivning om oppbygging av petroleumsforvaltning i utviklingsland.

– Et alternativ til å kjøpe konsulent-tjenester eksternt kunne være å bygge opp en egen fagbase?

– I praksis ville det ofte ikke ha vært noen god løsning. Faglig rådgivning til mottaker skal ikke foretas av NORAD-ansatte, men av eksterne fagmiljøer. Det har med rolle-

fordeling å gjøre. Det vi kjøper fra våre samarbeidspartnere er bare spisskompetanse. Er det kunnskaper vi sitter på selv, går vi i prinsippet ikke utenom huset.

– Det er blitt hevdet at en grunn til den store konsulent-bruken er at man ikke skal få for mange faste stillinger?

– Jeg har ikke fått den forståelsen. NORAD har dessuten fått flere nye stillinger de siste årene.

330 mill. til ingeniørene

Norske konsulenter globaliseres – med drahjelp fra bistanden

I 1998 tjente rådgivende ingeniører i Norge 330 millioner kroner på bistandsmarkedet. Det tilsvarer åtte prosent av omsetningen deres.

• ODD IGLEBÆK

– Foruten NORAD kommer finansieringen særlig fra Verdensbanken og andre utviklingsbanker, men også fra andre lands bistandsmyndigheter, ikke minst de nordiske, sier Claes Svantesson i Rådgivende Ingeniørers Forening.

Han mener at bistandsoppdragene via NORAD var helt grunnleggende for starten på bedriftenes utenlandsvirksomhet, og for flere av bedriftene er denne finansieringen fortsatt viktig.

Fem norske ingeniør-sammenlutninger er særlig store på internasjonale oppdrag: Norplan, Teleplan, Norconsult, Grøner-Statkraft og Interconsult Group – ICG.

Blant de ti største. Firmaene er særlig engasjert innenfor vannkraft, telekommunikasjoner, fysisk planlegging og infrastruktur. I de senere år har de også beveget seg inn på IT, ledelse, økonomi og samfunnsvitenskap. Samtidig har også destinasjonene på konsulentenes flybilletter endret seg.

– En tendens er at tallet på Afrika-oppdrag går ned. Til gjengjeld er det blitt flere oppdrag i Asia, Midt-Østen og delvis i Sør-Amerika, sier Svantesson.

Flytter etter oppdragene. – Etter som en stadig større del av bistan-

– Delvis er vi idealister, sier Erik Økseter og Per Chr. Gommæs (t.h.) fra ledelsen i Norconsult. FOTO: ODD IGLEBÆK

Norconsult topper omsetningslisten

Norconsult, som topper NORAD-lista over konsulentoppdrag, regnes blant de ti største i verden innenfor rådgivning knyttet til vannkraft-utbygginger.

Selskapet har 620 medarbeidere, og har lang erfaring med oppdrag i utviklingsland.

– Vi har 12 utkontorer. De siste tre opprettet vi i Mosambik, i Zambia og i Laos, forteller administrerende direktør Per Chr. Gommæs.

Norconsults omsetning var 600 millioner kroner i 1998, hvorav nesten en fjerdepart var i utlandet. Asia utgjorde 70 millioner, mens det for Afrika var 43 millioner.

– Tidlig på 1990-tallet utgjorde Norconsults oppdrag finansiert med norske bistandsmidler ca. 40 millioner i året, mens tallet nå er sunket til om lag 30 millioner?

– Tallene virker riktige. Men i dag utfører vi flere oppdrag for Verdensbanken og andre utviklingsbanker enn for NORAD. Men det har

Vannkraft-utbygginger har vært et viktig element i norske konsulenter internasjonale satsing. FOTO: SCANPIX / AP

den forvaltes direkte av mottakerne, har vi etablert underkontorer i de aktuelle landene. Vi må være der oppdragene er, sier partner og økonom Svein Jørgensen i Nordic Consulting Group (NCG). NCG er et av de få konsulentfirmaene som nesten utelukkende satses på utviklingsland.

– 90 prosent av vår virksomhet er der, og vi har i dag underkontorer i Zambia, Mosambik, Sør-Afrika, Zimbabwe og Uganda, forteller han.

NCG har hovedkontorer i København, Oslo og Stockholm, og firmaet hadde i fjor oppdrag for ca. 22 millioner kroner fra DANIDA, ca. 3 millioner fra NORAD og ca. 5 millioner for Verdensbanken. Samlet var omsetningen 50 millioner kroner.

tatt tid å etablere slike forhold, fremholder Gommæs.

Norconsult er ikke helt fornøyd med de «idealistiske» norske myndigheters ivaretagelse av interesse til norske selskaper.

– Det er greit nok at prosjekter blir satt ut på anbudskonkurranse, men det skjer litt for ofte at utlendinger vinner fordi de har fått fordel som ikke vi har. Både finske, danske og franske myndigheter er flinkere til å ivareta interessene til sine lands firmaer, enn det norske myndigheter er, sier Norconsults Per Chr. Gommæs.

Han får støtte fra Erik Økster, firmaets markedsdirektør:

– Jeg skulle ønske norske myndigheter kunne ta et initiativ til å danne et slags AS Norge framfor å la fire-fem bedrifter slåss om en masse småjobber. Jeg tror ikke det ville stå på ingeniørene. I dag samarbeider vi like gjerne som å konkurrere, sier han.

Klager over norsk honorarnivå

Konsulentene klager over honorarsatsene i norsk bistandsbransje.

– NORADs rater er blant de laveste. For firmaer som oss er timesatsene vanligvis 650-700 kr. Danida betaler 10-15 prosent mer, sier Svein Jørgensen i Nordic Consulting Group (NCG).

Han klager også over forskjeller i betalingen for feltarbeid. NORAD betaler for to uker å 42 timer, mens danske satser gjelder to uker å 56 timer. Danmark betaler også fast 40 prosent tillegg til teamlederen. Satsene ligger fast, og er regulert gjennom avtaler.

– Verdensbanken betaler for øvrig enda bedre. Utgangspunktet er dagsrater som omregnet i kroner ville svare til mellom 6 200 til 7 400 norske kroner. Det er samme satser om det er korte eller lange oppdrag, opplyser Jørgensen.

– På mange måter er vi idealister, sier Per Chr. Gommæs og Erik Økster fra Norconsult.

– Vi ser jo hva vi selv må betaler for konsulenter innen ledelse. Det blir raskt det dobbelt av våre egne honorarer i bistanden.

Også NORAD betaler mest til konsulenter innenfor ledelsesutvikling. Timesatsene ligger på rundt 1200 kroner. For private ingeniører, økonomer og tilsvarende er satsene oftest mellom 600 og 700 kroner timen.

– En pen slump

Hvor mye tjener lederne i konsulentfirmaene, og hvor mye tjener de ansatte?

– Det har blitt en ganske pen slump, sier Kjell Roland, daglig leder og en av hovedaksjonærene i ECON – institutt for økonomisk analyse, et konsulentfirma som er benyttet mye av NORAD og UD.

I fjor kunne han bokføre mer enn 1,8 millioner kroner i inntekt og aksjeutbytte. Økonomene, som foretar utredningene i ECON, er på sin side ansatte med lønninger på 300.000 til 500.000 kroner – et lønnsnivå som ikke alle er like fornøyd over. I hvert fall har alle bistands spesialistene i ECON sluttet i løpet av sommeren.

Underkontorer ute. Også Norplan har etablert underkontorer – i Tanzania, Uganda og i Abu Dhabi.

– For de to første har det vært røde tall i flere år, forteller markeds-koordinator Marianne Damhaug.

– Men skal man være med, må man være en «stayer». Det nytter ikke å sitte hjemme og vente på NORAD-oppdrag. For oss er Verdensbanken, SIDA, Den europeiske utviklingsbanken (EBRD) og Det nordiske utviklingsfondet (NDF) vel så viktige, sier hun

Inntekts-toppen NORAD

(alle tall i mill. kr.) (perioden 01.10.96 – 05.09.99)

1. Norconsult	101,6
2. Interconsult	68,3
3. NORAGRIC/NLH	33,5
4. Oljedirektoratet/PETRAD	30,0
5. Norplan	19,9
6. Statens Forurensningstilsyn (SFT)	18,3
7. Diakonhjemmets Int. Senter (DIS)	13,6
8. Norges Vassdrags- og Energidir. (NVE)	11,3
9. Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)	11,0
10. Inst. for menneskerettigheter	9,6
11. Statkraft	9,1
12. Sjøfartsdirektoratet	5,6
13. Chr. Michelsens inst. (CMI)	4,8
14. Nordic Consulting Group (NCG)	4,8
15. ECON	4,8
16. Norsk Institutt for by- og reg.forskn. (NIBR)	4,8
17. Direktoratet for naturforvaltning	4,3
18. Forskningsrådet	4,3

Inntekts-toppen Utenriksdepartementet

(alle tall i mill.kr.) (perioden 01.10.97 – 02.09.99)

1. CMI	8,9
2. Diakonhjemmets Int. Senter (DIS)	2,7
3. Nordic Consultant Group (NCG)	2,5
4. ECON	2,3
5. NUPI	2,3
6. FAFO	1,6
7. NORAGRIC/NLH	1,0

Tabellene omfatter alle registrerte utbetalinger fra bistandsbudsjettet (programområde 03) til større norske konsulentfirmaer, stiftelser og statlige organer. Tallene inkluderer både tjenester bestilt direkte av NORAD/UD og bestillinger fra mottakerland. (Det tas forbehold om at registreringene kan være mangelfulle.) Utbetalinger knyttet til tiltak for flyktninger i Norge er holdt utenfor. Kilde: NORAD/Utenriksdepartementet.

Stor interesse for mikrokreditt

... men entusiasmen er større enn kompetansen, viser ny rapport

Antallet norske mikrokredittprosjekter er tidoblet de siste årene. Men det er stort behov for mer samkjøring og kompetanse på området, konkluderer en ny rapport. Bare for halvparten av prosjektene er det håp om «en bærekraftig framtid».

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Svært få av de som driver med mikrokreditt ser dette som et spesialisert område. De fleste bruker mikrokreditt som en komponent i et større program, og lar lokale partnere håndtere selve arbeidet, sier økonom Jens Claussen i konsultantfirmaet Nordic Consulting Group, som har gjennomført en omfattende kartlegging av samtlige norske mikrofinansaktiviteter i samarbeid med de frivillige organisasjonene, NORAD og Utenriksdepartementet.

Hjelper 1,3 millioner. Mikrokreditt er i vinden som aldri før, viser rapporten. I dag jobber 19 norske frivillige organisasjoner (NGOer) med mikrofinans, mer enn dobbelt så mange som i 1990. I samme tidsrom er tallet på mikrokredittprosjekter mer enn tidoblet: I dag drives det 165 prosjekter, de fleste gjennom norske frivillige organisasjoner. I tillegg støtter NORAD og Utenriksdepartementet mikrokreditt-tiltak.

De norske mikrofinansprosjektene når i dag hele 1,37 millioner fattige og marginaliserte mennesker. NGOenes prosjekter alene har rundt 300.000 brukere. Av disse er 58 prosent kvinner.

Et gjennomsnittlig mikrokredittprosjekt har fra 100 til 500 klienter, viser rapporten. Mens enkelte prosjekter kan ha opptil 5000 klienter, finnes det prosjekter med bare én klient i den andre enden av skalaen. Det er også store variasjoner i størrelsen på lånene, men størstparten er på mellom 10 til 300 dollar. I et par tilfeller har enkeltpersoner fått låne opp til 60 000 amerikanske dollar - om lag 460 000 kroner.

- Om dette kan kalles et mikro-

lån er vel et definisjonsspørsmål, men i disse tilfellene hadde låntakerne ingen muligheter til å få lån på det kommersielle markedet, sier Claussen.

Færre kroner.

Samtidig brukes det i dag mindre penger på denne typen bistand enn på begynnelsen av 90-tallet. I 1990 ble det bokført 100 millioner kroner til mikrokreditt, i 1996 60 millioner, mens den totale satsingen lå på 80 millioner kroner i fjor.

- Nedgangen kan forklares med at NORAD og Utenriksdepartementet har faset ut enkelte av sine større satsinger, sier Claussen. Det gjelder blant annet støtten til Grameen Bank i Bangladesh.

Ifølge undersøkelsen har ti av organisasjonene bestemt seg for å øke innsatsen på dette området. Seks organisasjoner er usikre, mens tre vil avvike satsingen.

- Begrunnelsen deres er at mikrokreditt er et komplekst område, og at innsatsen ikke når ut til de aller fattigste, opplyser Claussen.

Få retningslinjer. Rapporten viser også at det er lite kunnskap om temaet som krysser over organisasjonsgrensene.

- Det finnes ikke finnes noen felles definisjon på mikrokreditt, og heller ikke en felles plattform blant aktørene når det gjelder prosjektdesign, rentenivå, mislighold av lån og så videre, påpeker rådgiver Parvez Kapoor i NORAD.

Flere organisasjoner som har satset relativt stort på mikrofinans har heller ikke ansatt folk med en

Småhandlere på afrikanske markeder er blant målgruppene for mikrokredittprosjekter.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

nødvendig «bankmessig» erfaring til å forvalte fagfeltet. Ifølge rapporten opererer bare to NGOer etter forretningsmessige prinsipper - noe den internasjonale givergruppen CGAP på mikrofinans (Consultative Group to Assist the Poorest) har anbefalt.

- Dette er en problemstilling vi er meget bevisste på. Vi ønsker å bidra til en heving av kompetansenivået, sier Kapoor.

Både NORAD og UD understreker at undersøkelsen har vært en særdeles åpen prosess, der formålet har å bevisstgjøre og formidle kunnskaper om mikrofinans snarere enn å foreta en evaluering. De frivillige organisasjonene er blitt konsultert underveis, og den endelige rapporten ble - nokså uvanlig - offentliggjort på et åpent møte i Bistandstorget.

Lav bærekraft. Ifølge organisasjonenes selv blir under ti prosent av lånene misligholdt. Tilbakebetalingen ligger dermed tilsynelatende høyt over det kommersielle banker opererer med.

- Men definisjonen på mislighold varierer veldig. Enkelte organisasjoner opererer med utsettelse av tilbakebetalingen på opptil 750 dager. Det må kunne kalles temmelig generøst, mener Claussen.

Stå på egne ben. Ambisjonen fra CGAP, som Norge har forpliktet seg til å følge, er at prosjektene etter hvert skal kunne stå på egne ben. Men kartleggingen kan tyde på at det er langt igjen. Selv om datamaterialet er for lite til å gi en grundig analyse av bærekraften i prosjektene, er en røff, men foreløpig konklusjon at mindre enn halvparten av prosjektene kan håpe på å bli bærekraftige (selvfinansierende).

- De operasjonelle kostnadene blir trolig for høye, noe som er nært knyttet til størrelsen på prosjektene, påpeker Claussen.

- En tanke som har slått oss er hvorfor ulike organisasjoner med små prosjekter i samme land ikke går mer sammen om å drive prosjektene. Da kunne man fått kostnadene ned og bærekraften opp, sier han

- Vi driver bistand, ikke butikk

- Mangelen på kompetanse sentralt er en svakhet, erkjenner Irene Wenaas Holte, faglig ansvarlig for Norsk Folkehjelps internasjonale program. Men Folkehjelpa er ikke enig i at mikrokreditt må drives ut fra forretningsmessige prinsipper.

- Det beste er å drive mikrokredittprosjektene hånd i hånd med annen bistand, som opplæring og utdanning, sier Wenaas Holte.

Folkehjelpa er blant de norske organisasjonene som driver størst innen mikrofinans, med prosjekter i en rekke land i Afrika og Latin-Amerika. Det største programmet er REST i Etiopia, med mange tusen brukere. Men Wenaas Holte er klinkeklar på at Folkehjelpa ikke er noen mikrokredittorganisasjon - og heller ikke har tenkt å bli det. Ansva-

ret for den overordnede styringen med mikrokredittprosjektene er tilagt en av Folkehjelpas lokale medarbeidere i Zimbabwe.

- Vi driver våre prosjekter gjennom våre samarbeidsorganisasjoner lokalt. Her mener vi at vi samarbeider med kompetente folk. Men selvsagt ønsker vi å ta i bruk de erfaringene som er gjort innen mikrokreditt, og sørge for at våre folk både ute og hjemme kjenner til den grunnleggende tankegangen bak, sier Wenaas Holte.

- I likhet med en rekke organisasjoner møter Folkehjelpa kritikk for ikke å ha personale med bankkompetanse til å drive med mikrokreditt. Føler dere at kritikken er relevant?

- Vi ligger nok et godt stykke fra CGAPs (giverlandsgruppe på mikrokreditt, journ.anm.) målsettinger. Men ut fra den plassen mikrokreditt har i våre programmer tror jeg ikke vi kunne gjort så mye mer enn å holde seminarer og satse på nøkkelpersoner. Men vi ser klart at vi trenger å

”

Noen av låntakerne sier at de ikke vil betale, fordi pengene kommer fra vestlige donorer.

Irene Wenaas Holte, faglig ansvarlig i Norsk Folkehjelp.

utvikle en mer gjennomført strategi og policy på dette området, og det er noe vi jobber med nå. Men for oss er det viktigste å sørge for at vi bygger opp klientenes kapasitet. Eierskapet på lokalt nivå er viktig, og ulike lokale forhold krever ulike løsninger, basert på tillit og samarbeid. Det er umulig å strømlinjeforme prosjektene.

- Dessuten blir det ofte en motsetning mellom ønsket om å nå de fattigste og det å drive ren forretning. Vi ønsker ikke å skille ut vår satsing på mikrokreditt fra de øvrige programmene våre, slik det blir anbefalt. Vi vil ha mikrofinans som en integrert del av hele bistandsprogrammet vårt, sier Wenaas Holte.

- Hva med samarbeid med andre organisasjoner?

- Vi tar utgangspunkt i våre partners ønsker og behov. Dernest ser vi hva andre gjør i samme område. Der det er naturlig, kan vi for eksempel henvisse til andre mikrokredittprosjekter. Samarbeid kan være fornuft-

tig dersom mange koker i den samme gryta, men samtidig kan sammenslåinger føre til store, topp-tunge organisasjoner.

- Hvordan er det med bærekraften i deres prosjekter?

- Det skal ofte mye til for å få mikrokredittprosjektene til å bli selvberende. Rentemarginen gir som regel ikke store nok inntekter, og flere av våre prosjekter sliter med at bare 50 til 70 prosent av låntakerne betaler. Noen av låntakerne sier også rett ut at de ikke vil betale avdragene sine, fordi pengene kommer fra vestlige donorer, forteller Holte.

- Mikrokreditt må settes i en sammenheng - som lånevirkosomhet alene vil prosjektene ofte mangle komponenter som faglig oppfølging og opplæring. Vårt mål er å bygge opp kompetanse og kapasitet hos individer i lokalsamfunn, slik at de kan bli selvstendige. Det er gjerne opplæringsbiten og oppfølgingen som krever subsidiering.

Tobakksjobb for 3 kron

Visedirektøren tjener 300 ganger så mye som landarbeideren

Ei daglønn på seks-sju kroner er drømmen til kvinnene på tobakksfabrikken.

LILONGWE (b-a): I Norges samarbeidsland Malawi er lønnsforskjellene blant de største i verden. En plantasjearbeider ansatt i landets største bedrift, Press Agriculture Ltd., tjener om lag 1000 kroner i året. Visedirektøren i samme selskap tjener derimot 300.000 kroner – netto. Gratis bolig, bil og tjenere kommer i tillegg.

Dr. Evans Chipala, visedirektør i Press Agriculture Ltd.

plantasjene bruker derfor ikke lønnsarbeidere til denne typen produksjon.

– Vi ville tjene for lite på det, sier visedirektør Chipala, som opplyser at hans egen lønn, inklusiv årsbonus, etter skatt tilsvarer 27 200 norske kroner per måned. Gratis hus, elektrisitet, vann, tre tjenere og bil kommer i tillegg.

Under en hundrelapp. Til arbeidet med burley-tobakken hyrer selskapet hans opp uavhengige kontraktsdyrkere, bondefamilier som i realiteten er leilendinger underlagt plantasjene. De tjener mindre enn en norsk hundrelapp i måneden – per husholdning.

– Felles for dem er at de bruker unger i arbeidet, særlig til luking og sortering. Et annet problem er mangel på lover for å beskytte arbeidsforholdet, sier Francis Antonio, leder av malawisk LO.

Bedre vilkår for denne yrkesgruppa står høyt på organisasjonens dagsorden – og er et tiltak som støttes med norske bistandsmidler.

Ingen ettergivelse. Også på den plantasjen vi besøker finnes det tobakks-leilendinger. Selskapet sørger for jord til å dyrke på, maisrasjoner

Tobakkshusmann Lester Kazembe med familie.

for seks måneder, ei leirhytte til å bo i, et tak til å tørke tobakk under og innsatsvarer – det vil si frø, kunstgjødsel og insektmidler. Leilendingen skal på sin side så, plante, stelle, høste, tørke og sortere tobakken.

Det ferdige produktet skal selges til Press, for den prisen som Press fastsetter. Verdien av innsatsvarene trekkes fra, og det som deretter blir igjen, er landarbeider-familiens inntekt.

– Det første året tjente vi 360 kroner, det andre året ble det 540 kroner og det tredje året, altså i fjor, ble det 1800 kroner. Kanskje det kan bli det samme i år, sier Lester Kazembe, som er en av Press sine tobakks-husmenn.

Skjev jordfordeling. Tobakksarbeideren Kazembes usle inntekt er dessverre langt mer typisk for lønnsnivået i Malawi enn visedirektør

er dagen

Men hverken givere eller Malawis dominerende politiske partier har prioritert endringer i forhold til eiendomsrett til jord.

Lagerhus mot oppkjøpere.

Siste stopp på rundturen på Press Agriculture enorme eiendom er et stort felleslager for tobakk. Inne i bygningen er produksjonen til et tretti-talls tobakks-leilendinger samlet. Hver dyrker har sin bås. I flere av båsene sitter familier samlet, travelt opptatt med å sorte og bunte tobakksblad etter kvalitet og størrelse.

- Vi synes et felles lagerhus er en bra ordning. Foruten beskyttelse mot regn og vind, er det også en forsikring mot at tobakken blir solgt til konkurrenter - de små oppkjøperne, forklarer Evans Chipala.

I Malawi finnes det flere slike omreisende oppkjøpere, som alle betaler bedre enn Press og de andre plantasje-selskapene.

«Vi gir dem jord». - For dyrkerne vil det være mer lønnsomt å selge til disse?

- Ja, men det ville være urimelig. Det er vi som sørger for jord og innsatsvarer.

- Ville ikke en bedre betaling bidra til en sikrere framtid for både dyrkere og for Press?

- For oss er betalingene til dyrkerne primært en utgiftspost og ikke en investering. Det er ikke som når vi skal kjøpe en traktor, sier Chipala.

Drømmer om sju kroner. Arbeiderne på tobakksfabrikken vi besøker senere samme dag har et lønnsnivå omtrent tilsvarende plantasjearbeiderne. Et mildt gul-brunt lys, lavmælte samtaler og sterk lukt av tobakk preger fabrikklokalene. På gulvet sitter en gruppe kvinner og sorterer tobakk. I et annet lokale er det både kvinner og menn.

Vi snakker med et titalls av de ansatte om lønns- og arbeidsvilkår. De er ikke kravstore, men det framgår etterhvert at de synes det kunne vært rimelig om de tjente det dobbelte av hva de gjør nå.

En realisering av den drømmen ville ha gitt dem cirka sju kroner i lønn per dag.

- Hva med å fagorganisere dere, for på den måten å prøve å få høyere lønn?

- Vi har hørt om det, men ingen her har meldt seg inn, svarer de.

TEMA:

• Hvilket ansvar har et utviklingsland for å bekjempe egen fattigdom - gjennom å fordele inntekter? Fordele jord? Eller beskatte de velstående i landet? Og kan bistandsgivere stille krav om omfordeling, eller er dette innblanding i et lands indre anliggender? Bistandsaktuelt har besøkt et av Norges prioriterte samarbeidsland Malawi.

FAKTA OM LØNN:

• I Press Agriculture Ltd. er lønna for en arbeider vanligvis kr. 3,20 (17,50 kwacha) per dag. Dagen regnes som åtte timer, seks dager i uka. Med fratrekk for søn- og helligdager gir det muligheter til ei årslønn på ca. 1000 kroner.

Et internt anliggende

Halvparten av det malawiske statsbudsjettet stammer fra gaver i form av utviklingsbistand. Likevel rygger givne tilbake for å øve press overfor Malawis politiske elite om omfordeling av inntekter internt i landet.

Hos norske bistandsmyndigheter er holdningen at lønnsforskjeller i samarbeidslandene er «et internt anliggende».

- Som givere blander vi oss ikke inn i slike forhold. Det er også vanskelig å se hvordan man skulle begrunne slike initiativer, sier Hans Jacob Frydenlund, informasjonsleder i Utenriksdepartementet.

- Her er det snakk om lønnsforskjeller på 1 - 300 ?

- Det er klart at det er store forskjeller, men det er ikke sikkert at de er større enn det vi også kan finne eksempler på her hjemme, og som kjent blander vi oss ikke inn i det heller, svarer informasjonslederen.

- Det er vanskelig å se på lønnsnivå som et utviklingsspørsmål, særlig når bare en liten del av befolkningen har arbeid i den formelle sektor, slik som i Malawi, sier siviløkonom Dag Årnes, som har vært brukt av NORAD som spesiell økonomisk rådgiver for Malawi.

Banken stoppet lønnsøkning

I sitt strategidokument for Malawi uttrykker Verdensbanken bekymring over avstanden mellom de fattige og de rike i landet, men Banken har gått imot høyere lønninger i offentlig sektor.

I 1997 var 105 000 offentlig ansatte i Malawi i streik i seks uker. Kravet var 100 prosents lønnsøkning. Om kravet hadde blitt innfridd, ville det for en lærer ha gitt omlag 400 kroner utbetalt i måneden. En offentlig kommisjon anbefalte en lønnsøkning på 47 prosent.

Regjeringen gav først også sin tilslutning til dette, men sa deretter nei, og mente at 12 prosent fikk

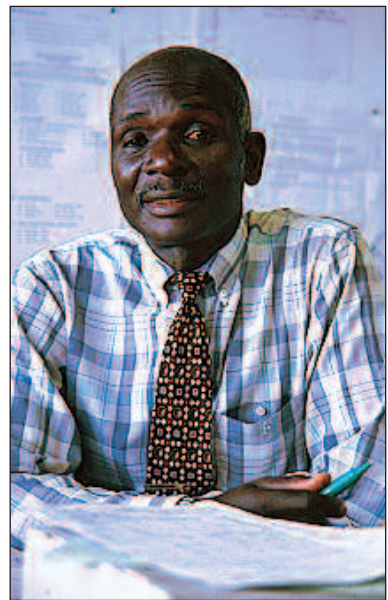
være nok. Bak dette lå press fra kreditorene, Verdensbanken og IMF, som ikke ønsket økte utgifter i den offentlige sektor, forteller Nina Mjøberg ved LOs internasjonale kontor.

Hun forteller også at ministrene kort tid etter at streiken var avblåst, bevilget seg selv en kraftig lønnsøkning.

Med det eksisterende system for fordeling av inntekt og eiendom i Malawi, mener Verdensbanken at det trengs det en vekst på 5,3 prosent per år for at fattigdommen ikke skal øke. Den framhever videre at veksten i en årrekke har vært lavere enn dette.

- Lærerlønninger bør firedobles

- Lønningene til lærerne er svært dårlige. Kanskje det er det største problemet i hele undervisningssektoren, sier Jones Msiska, distriktsviseskolesjef i Nkata Bay.

Jones Msiska, distriktsviseskolesjef i Nkata Bay.

seskolesjef i Nkata Bay.

En ufaglært lærer tjener 190 kroner i måneden. En faglært med lang erfaring kan komme opp i det dobbelte.

- Lærerne bruker derfor mye tid på å skaffe seg mat og bolig, noe som igjen gjør at undervisninga blir dårligere.

Jeg mener derfor at lærerlønninger burde firedobles, understreker distriktsviseskolesjefen.

Han viser sin egen lønnslipp. Oversatt og omregnet til norske penger ser lønnen til Jones Msiska slik ut:

Månedslønn:kr. 637
 Bolig tilskudd:kr. 94
Brutto sum:kr. 731

- Skatt:kr. 147
 - Forsikring:kr. 18
Netto utbetalt:kr. 566

(I og med at Jones Msiska har boligtilskudd har han ikke rett til tjenestetillegg.)

Chipalas. FNs utviklingsprogram har beregnet at 70 prosent av Malawis befolkning er fattige. En hovedårsak er at fordelingen av jord i Malawi er svært skjev. Noen få eier mye, mens mange har svært lite. Mer enn 40 prosent av småbøndene, disponerer ikke mer enn fem mål (0,5 hektar) jord per familie.

Fagbevegelsen sliter tungt tross omfattende LO-hjelp

- Det er ikke enkelt å bygge en fagorganisasjon i Malawi. Fagforeninger var forbudt under Banda-regimet, og mange aktivister ble drept eller fengslet. Også i dag er det problemer av denne typen, og mange er redd. Vi mangler dessuten støtte fra sentrale politikere, sier Francis Antonio.

Han er generalsekretær i Malawi Congress of Trade Union (MCTU) - en uavhengig fagbevegelse som får betydelig støtte fra skandinaviske land, ikke minst norsk LO.

Få landarbeidere. MCTU holdt sin første uavhengige kongress i 1995, året etter Bandas fall. I dag er 70.000 kvinner og menn organisert i denne fagbevegelsen. 30.000 av dem er læ-

rere. Handel og kontor og hotell og restaurant utgjør de andre større gruppene.

Bare et fåtall av landets 300.000 jordbruksarbeidere er fagorganisert. Blant dem er 7000 arbeidere fra sukkerplantasjene og 3 000 tobakksarbeidere.

- Sukkerarbeiderne har klart å komme opp i en daglønn på kr. 7,20, som er det dobbelte av hva andre plantasjearbeidere tjener. Grunnen er at de to ganger under 1990-tallet har aksjonert, blant annet gjennom å sette fyr på sukkeravlingene, forteller Francis Antonio.

Trusler og sjikane. - Trusler, sjikane og arrestasjoner er fortsatt et stort problem for malawisk LO, sier

Nina Mjøberg, saksbehandler for Afrika på LOs internasjonale kontor.

150 faglige ledere ble arrestert under en streik i offentlig sektor i 1997. Også ved en faglig aksjon i mai 1998, ble politi og sikkerhetsstyrker satt inn, mens regjeringen oppfordret arbeidsgivere i privat sektor til å sparke dem som holdt seg borte fra jobb.

LO betaler mesteparten. Norsk LO har hatt et nært samarbeid gjennom flere år med Malawis fagbevegelse.

- Samlet overførte vi 550.000 kroner i fjor, så i realiteten betaler vi mesteparten av den sentrale driften. Pengene skal gå til organisasjonsutvikling og faglig opplæring, sier

Nina Mjøberg.

Hun forteller at det også blir gitt støtte til rekruttering og opplæring av kvinner i fagbevegelsen.

FAFO-undersøkelse. I 1998 ble det inngått en avtale med MCTU om norsk bistandsstøtte til et forskningsprogram som skal kartlegge arbeids- og levekårene på landets tobakksplantasjer. Programmet gjennomføres av Forskningsstiftelsen FAFO og MCTU i samarbeid med Institute of Social Research ved Universitetet i Malawi. Hensikten er å sette denne gruppens livsvilkår på den politiske dagsorden.

Også danske og svenske bistandskroner havner i kassen til malawisk LO.

Færre bistandsfolk hiv-smittes

Men utgjør fortsatt den største gruppen heteroseksuelle med hiv/aids

HIV/AIDS

• BIBIANA DAHLE PIENE

Vår overvåkning har vist at av de totalt 359 heteroseksuelle smittetilfellene vi har registrert til nå, er hele 81 personer – 73 menn og åtte kvinner – smittet i Afrika. De fleste var i Afrika i forbindelse med bistandsrelatert arbeid, sier rådgiver Øvind Nilsen i Statens institutt for folkehelse.

Men stadig færre norske bistandsarbeidere blir hiv-smittet, viser nye tall fra Folkehelse. Hittil i år har tre bistandsarbeidere fått diag-

81 av 359 heteroseksuelle nordmenn er smittet i Afrika.

nosen hiv-positiv, mens tallet for hele 1998 også var tre. I toppåret 1995 registrerte Folkehelse hele ti bistandsarbeidere med det dødelige viruset.

Tallet på nysmittede økte fram til midten av 90-tallet, til tross for opplysningskampanjer og forebyggende arbeid.

Blant heteroseksuelle hiv-positiv er bistandsarbeidere den klart største gruppen. Bistandsarbeidernes risiko-sex i Afrika ble også gjen-

stand for behørig omtale i tabloidpressen for noen år siden.

Dette var bakgrunnen for at Folkehelse og Statens helsetilsyn i 1996 tok kontakt med NORAD for å utarbeide en felles informasjonsstrategi overfor bistandsarbeidere.

– Vi ønsket større åpenhet om temaet på et personlig plan. Tiltakene vi satte i verk omfatter mye holdningsarbeid før utreise, som har basis i en «bry seg om»-holdning. I stedet for å legge vekt på hvordan den

enkelte kan beskytte seg mot hiv og aids, vektla vi det viktige og akseptable i også å bry seg om – og si fra om – andres risikoatferd, sier førstekonsulent Nina Schjelderup i NORAD. Nedgangen kan tyde på at den nye strategien har virket etter hensikten.

– Det er vanskelig å forebygge risikoatferd. Men summen av all oppmerksomheten rundt dette og det holdningsskapende arbeidet kan nok ha hatt en effekt, mener Nilsen.

Nattlige fristelser – evalueringsrapport fra Al's bar

GUTTA PÅ TUR

• GUNNAR ZACHRISEN

KAMPALA (b-a): På Al's bar i Kampala er det misse-konkurranse hver kveld hele uka. Hit strømmer noen av Ugandas vakreste kvinner, for å samle seg rundt bar-disken. Enslige skjønnheter på jakt etter menn.

Det er nok av atletiske og vakre svarte menn med gullsmykker og moteklipp rundt biljardbordene, men det er ikke dem skjønnhetene jakter. Det er oss: Tre dvaske og bleke gjennomsnittsnordmenn på Statens lønnsregulativ med slitte jeans og skjorter fra Dressmann.

Kranset rundt bardisken sitter de, nippende til en cola eller et beskjedent glass øl, elegante og vakre med flotte afrofrisyrer, med korte skjørt, høyhælte sko og yppige ungepikobryster presset inn i trange toppe. Prikkfrie perlerader omgitt av knallrøde eller sorte fyldige lepper smiler mot oss i det vi entrer lokalet.

Lidia og Anita. – Hello, how are you? My name's Lidia, sier ei jente med fantastiske afroletter og gasellebein presset inn i åletrange jeans. – Like to meet my cousin, Anita?

– Jo takk, bare bra, sier vi, og bestiller den ølen vi var kommet for å få.

– Hey, nice to meet you! fastslår Anita som utvilsomt sto tett ved sin vakre kusine i køen da Gud delte ut skjønnhetens gaver.

– Joda, i like måte, men vi er nå bare kommet hit for å ta oss en øl vi da.

– So, what's your name? Where do you come from?

– Jo, nei. Jeg heter Gunnar, og ellers er jeg nå bare innom som snarest...

– Hey, you are a handsome man, fastslår en ny gaselle, med enda høyere stilethæler og enda kortere skjørt.

Absolutt et originalt utsagn, tenker jeg, med høyst oppadgående selvtillit, mens jeg prøver å fortsette en samtale med mine norske kolleger, som er i påfallende likeartede samtaler med like underskjønne skapninger med høysittende skjortekanter.

– Joda, alt er som det pleier på Al's bar, fastslår «Rolf» (la oss kalle ham det), som trommer med fingrene i bardisken til tonene av Jimi Hendrix' voldsomme gitarriff.

Bo Derek. Jeg skotter over mot den andre enden av lokalet der to eldre herrer fra Nord-Europa bedriver kompetansebygging i biljard for to latterbrølende tenåringsjenter. Rett i glaningen på oss, i et slags utstillingsvindu på den andre siden av bardisken, har et ugandisk mirakel, som allerede flere ganger har skredet elegant forbi oss, slått seg ned –

– Skål, I like you scandinavians, fastslår Lidia som kan heve glasset på de fleste av bistandens språk.

alene – med spotlightsen rettet mot sine fremste attributter og sitt meget særegne hår: Blondt som en skandinavisk kornåker, men afroletter som Bo Derek i «Drømmekvinnen 10».

– So, where do you come from Genger? spør Lidia som åpenbart ikke er en dame som gir opp i første forsøk.

– Nja, jo, vel, jeg kommer fra Norge, et lite land langt der oppe i nord, vet du.

– Skål, I like you scandinavians, fastslår Lidia som kan heve glasset på de fleste av bistandens språk.

– You know, I used to have a boyfriend from Germany, Gerald. He stayed here for a year, and we had a great time together. But now he has returned, and I miss him a lot.

– Det var da trist, men hvordan kunne han forlate deg sånn uten videre, etter et helt år?

– Well, you know he had a wife back home, he had to return, fastslår Lidia, som kommer fra en landsby i Huambo og, etter eget utsagn, arbeider på et regnskapskontor i storbyen.

Nye Lidia. Ti vakre kvinner og mange høflighetsfraser senere er tre nordmenn ferdige med sine tre øl, på vei – i firehjulstrekker – mot et nytt vannhull i den sitrende afrikanske natten, mens «Rolf» forteller bruddstykker fra sine tidligere

runder i Kampalas natteliv.

Baren ved Rico House er neste stopp, et sted med noe billigere preg, flere folk, men færre hvite herrer og ikke fullt så elegante afrikanske kvinner. Knappt har vi krysset dørstokken, før de er der.

– Hey, how are you? Nice to meet you. What's your name? My name's Lidia, renner det ut av ei halvfull tenåringsjente med dongerihatt, trang topp og plåtåjogg.

– Så, hvor gammel er du da Lidia, spør jeg, etter å ha svart høflig men høyst reservert på de innledende fraser.

– I am twenty-four, sier nye Lidia, mens hun vrikker inviterende til rytmene av en amerikansk discolåt. Den humorfylte, men ytterst innpåslitne jenta ser ikke ut til å være et år over 17 – i likhet med sine to venninner.

Sympatiske Sheila. Femten minutter senere har nye Lidia endelig forlatt oss til fordel for en rødhåret, middelaldrende engelskmann i khaki, mens jeg får besøk av sympatiske Sheila – en veltalende kvinne i slutten av 20-årene, med vakre øyne og mye sjarm.

– So, why are you here in Kampala, spør hun etter hvert – og jeg forteller at jeg er en norsk journalist på reportasjetur, men nevner ikke temaet for reportasjen: aids-situasjonen i Uganda.

Mens musikken dundrer i lokalet og en pirrende brystvorte kiler meg i overarmen forklarer Sheila i mitt øre at hun studerer sosialadministrasjon på universitetet, men at hun ikke regner med å få seg noen jobb når hun blir ferdig med studiene om et år.

– There are no jobs, and if you get one they don't pay you enough to make a decent living, sier hun og fortsetter med en beskrivelse av et slitsomt studentliv i Ugandas hovedstad.

Reiselystne Sheila. – You are a handsome man, hvisker Sheila meg i øret, etter en stund.

– Takk for det, og du er en meget vakker kvinne Sheila, men nå er det nok slik, som jeg allerede har forklart, at vi bare er tre ytterst kjedelige nordmenn som er innom for å ta en øl. Så ikke kast bort tiden din på oss, Sheila!

– I think you guys are afraid. You are afraid of the sickness, but I am clean. And you know, we don't need to have sex. Let's just talk and get to know each other. And after a time, if you like me, maybe we can go to bed.

Sheila gir seg ikke, selv om jeg forsikrer at jeg skal hjem til kone og barn allerede mandagen etter. Før ølglaset er tomt har jeg tilbud om giftermål og selskap på reisen – av en kvinne på desperat jakt etter en mann som kan tilby et bedre liv.

Patenter bremses aids-behandling

Afrika vil lage medisiner selv – møter motstand fra legemiddel-gigantene

I fjor gikk den amerikanske legemiddelgiganten Glaxo-Wellcome til sak mot sørafrikanske myndigheter, fordi en ny lov ga landets egen legemiddelindustri rett til å produsere aidsmedisinen AZT, som Glaxo har patent på. Men nylig trakk selskapet søksmålet – fordi myndighetene i Sør-Afrika tilsynelatende bøyer av.

• BIBIANA DAHLE PIENE

I Afrika har kun en liten prosent av de hivsmittede råd til å kjøpe AZT til de prisene Glaxo-Wellcome forlanger. Men i fjor steg håpet om bedre tilgang på aidsmedisiner i Sør-Afrika, da Nelson Mandela skrev under på en ny lov som ville gi lokale produsenter adgang til å produsere billige versjoner av aidsmedisinen AZT for det lokale markedet – såkalt tvangslisensiering.

Loven ble ansett som et viktig middel i kampen mot hiv og aids, fordi tvangslisensieringen kunne bidra til å senke prisene på AZT med mellom 50 og 90 prosent. Dette fikk Glaxo-Wellcome, som har verdenspatent på AZT, til øyeblikkelig å anlegge sak mot sørafrikanske myndigheter, sammen med 40 andre legemiddelprodusenter under paraplyorganisasjonen Pharmaceutical Research and Manufacturers of America (PMA).

Trekker søksmål. Men 9. september i år erklærte Sør-Afrikas helseminister, dr. Manto Tshabalala-Msimang at loven skal revideres neste år. Det er uklart hva dette innebærer konkret, men nyheten fikk Glaxo-Wellcome til å trekke søksmålet mot myndighetene. På grunn av tallet har egenproduksjonen av AZT aldri kommet i gang i Sør-Afrika.

Helseministeren har overfor sørafrikanske medier benektet at en eventuell lovendring har noe som helst med søksmålet å gjøre. Heller ikke presset som amerikanske myndigheter med Al Gore i spissen har lagt på Sør-Afrika, blant annet ved å sette landet på en såkalt overvåkingsliste, noe som medfører en rek-

Demonstranter protesterer mot pilleprodusentenes patent-politikk utenfor det amerikanske konsulatet i Johannesburg i juli.

FOTO: SCANPIX/AP

I Elfenbenskysten, hvor en million mennesker er hiv-smittet, er bare 500 i stand til å betale for medisinene.

Lokal lege til pressebyrået AFP.

ke handelshindringer, skal ha hatt noen innvirkning på avgjørelsen, hevder helseministeren, ifølge FNs regionale informasjonsnettverk i Sør-Afrika.

Kritikk. Både legemiddelgigantene og USAs myndigheter har måttet tåle kraftig kritikk fra en rekke frivillige organisasjoner og aids-aktivister, som har kastet seg inn i kampen for å sikre tilgangen på aidsmedisiner – der de trengs mest. Disse har allerede utropt PMAs frafall av søksmålet som en seier.

Men ledende helseanalytikere mener PMA bare er ute etter å roe gemyttene før stormen rundt aidsmedisinene bryter løs på ny. I hvert fall dersom Sør-Afrika og andre land tolker avgjørelsen om å trekke søksmålet som et klarsignal til å produsere billige aidsmedisin.

– Det er lite trolig at legemiddelfirmaene vil gi fra seg fortjenestemarginer uten større kamp, sier Richard Levinson, programansvarlig i Det amerikanske offentlige helseforbundet (APHA) til pressebyrået IPS.

Forskning koster. Legemiddelindustrien argumenterer på sin side med at det koster enorme summer å forske frem nye, effektive medisiner. Patentene er til for å sikre at inntektene jevner ut kostnadene. Tvangslisensiering undergraver dette systemet, hevdes det, og den farmasøytiske industrien kaller dette for en ren piratvirksomhet.

– Dette er å stjele, sa Thomas Bombelles fra PMA til avisa Chicago Tribune tidligere i år.

Også i det amerikanske handelsdepartementet er holdningen klar: Der er man negativ til tvangslisensiering fordi man mener at de som finner opp nye medisiner ganske enkelt bør ha rett til å markedsføre disse slik de selv vil.

I Verdens Handelsorganisasjons (WTO) regelverk, som regulerer intellektuelle rettigheter og patentretten, finnes imidlertid åpninger for

Dette er den daglige dosen en aids-pasient i rike land får av dyre medisiner. Virkeligheten i Afrika er annerledes.

FOTO: SCANPIX/CAMERA PRESS

tvangslisensiering dersom et land er i en nødssituasjon.

80 kroner i året. Svært få afrikanere, som i snitt bruker rundt 80 kroner i året på helsetjenester og medisiner, har råd til den livsførelsende aidsmedisinen AZT. Ifølge UNAIDS koster behandlingen rundt 100 000 kroner i året per person. Glaxo-Wellcome har i tillegg satt prisene høyere i afrikanske land enn i flere europeiske, opplyser organisasjonen.

Forskning har vist at AZT drastisk reduserer sjansene for at hivsmittede gravide kvinner overfører viruset til barnet. I Sør-Afrika er hver fjerde gravide kvinne hiv-smittet. Disse har i en periode fått gratis AZT, men nylig bestemte myndighetene at denne ordningen ikke lenger skal gjelde. Den ble for dyr, skriver pressebyrået AFP.

Smittebølge. Anslagsvis er seks av Sør-Afrikas 44 millioner innbyggere smittet med hiv. I andre afrikanske land er situasjonen enda verre: For en zimbabwisk femtenåring er det 60 prosent sjans for at han eller hun kommer til å dø av aids. I dag har en av åtte sørafrikanere, en av sju kenyanere og en av fire zimbabwere fått det dødelige hiv-viruset i kroppen.

– Gapet mellom rike og fattige land når det gjelder behandlingen av mennesker som er smittet med dette dødelige viruset er blitt moralsk utålelig, sier direktøren for UNAIDS Peter Piot.

– Derfor er mekanismer som tvangslisensiering, parallellimport og fellesinnkjøp for å gjøre medisinene billigere viktige virkemidler, sier Piot.

– Alle snakker om å gjøre aidsbehandling tilgjengelig for fattige land. Men i Elfenbenskysten, hvor en million mennesker er hiv-smittet, er bare 500 i stand til å betale for medisinene, sier en lokal lege til pressebyrået AFP.

notiser

Gjeldsplan for aids

LUSAKA (IPS): Zambia lanserer en plan for å styrke arbeidet for hiv-smittede og aids-syke. Planen går ut på å bruke penger øremerket for gjeldslette til helsearbeid med fokus på aids, en forutsetning er at det internasjonale samfunnet og giverlandene aksepterer forslaget.

Planen ble lansert av Zambias finansminister Katele Kalumba under den store aids-konferansen i Zambias hovedstad Lusaka nylig. Planen inneholder forslag om både multilaterale og bilaterale avtaler der penger ment til gjelds sanering kanaliseres over i helsesektoren. 19 prosent av zambiere mellom 15 og 49 år er hiv-positive.

UNDP i pengekrise

NEW YORK (IPS): Nedskjæringene i bevilgningene til FNs utviklingsprogram (UNDP) truer arbeidet med å redusere fattigdommen og undergraver organisasjonens evne til å reformere sitt byråkratiet, ifølge UNDPs administrator Mark Malloch Brown.

UNDPs nye sjef har all grunn til å rope varsko. Organisasjonen har opplevd en nedgang i bevilgningene fra 9,5 milliarder kroner i 1992 til nesten 5,7 milliarder for 1999 – stikk i strid med internasjonale givers løfter.

UNDP-sjefen bekrefter at Tyskland og Danmark vil redusere sine bidrag til UNDP for de kommende to årene. Tyskland viste til budsjettmessige problemer, mens Danmarks begrunnelse er behovet for å finansiere virksomhet i Kosovo.

Færre flyktninger

WASHINGTON (IPS): 13,5 millioner mennesker var på flukt ved utgangen av 1998, mens 17 millioner var flyktninger i eget land, viser en rapport utarbeidet av Komiteen for flyktninger i USA.

De siste sju årene har tallet på flyktninger vist en nedgang, fra 17,6 millioner i 1992 til 13,5 i 1998, ifølge rapporten. Mer enn to millioner mennesker ble i løpet av 1998 fordrevet på grunn av politisk og etnisk forfølgelse; de fleste på det afrikanske kontinent. Hardest rammet var Sierra Leone der en halv million mennesker måtte flykte fra brutale opprørsstyrker. Etter fredsavtalen i Sierra Leone tidligere i år, har mange vendt tilbake til sine hjemsteder. Palestina-flyktninger utgjør stadig den største gruppen, i dag lever fire millioner palestinere utenfor sitt hjemland, mens det samme er tilfelle for 2,6 millioner afghanere. Jordan er det landet med flest flyktninger.

Presidentene uteble

LUSAKA (IPS): «AIDS må ta livet av en afrikansk president før lederne tar epidemien alvorlig», sa en av delegatene under åpningsseremonien for den 11. internasjonale konferansen for AIDS og seksuelt overførbare sykdommer i Afrika (ICASA) i Zambia i september.

Mange delegater uttrykte stor frustrasjon over uteblivelsen av afrikanske presidenter ved konferansen. Selv ikke vertslandets president Fredrick Chiluba, som skulle ha åpnet konferansen, brydde seg om å være tilstede.

Flesteparten av de 5000 tilreisende delegater mente at presidentenes fravær illustrerer den manglende politisk viljen til å kjempe mot sykdommen som nå er den største trusselen mot utvikling i Afrika. Ingen afrikanske land bruker mer enn 1 prosent av sine egne helsebudsjetter til aidsforebyggende tiltak.

notiser

Asia friskner til

MANILA: (IPS): Asia har kommet seg mye raskere av den såkalte Asia-syken enn ventet, konkluderer Den asiatiske utviklingsbanken (Asian Development Bank, AsDB) i en fersk rapport.

Asias utviklingsland kan regne med en gjennomsnittlig vekst i BNP på 5,5 prosent i år, ifølge AsDB. Dette er en økning fra kun 2,3 prosent i 1998. Den anslåtte vekstprosenten har blitt oppjustert fra 4,4 prosent fra bankens rapport fra April.

Sør-Korea går i spissen for framgangen, fulgt av Indonesia og Thailand. Disse landene er blant de som ble verst rammet av den økonomiske uforret som slo ned først og fremst i det østlige Asia sommeren 1997.

Også sosialt sett er det en viss framgang å spore. Av rapporten framgår det at arbeidsledigheten har gått ned til 6,2 prosent i juni i år, fra 8,7 prosent i februar. Det fremheves imidlertid at selv en ledighet rundt 6 prosent er hele tre ganger mer enn den var før krisen.

Islamsk press mot NGOer

BALAKOT: (IPS): Religiøse ledere i Pakistans nordvestlige grenseprovinser skjerper sine angrep på ikke-statlige organisasjoner som arbeider for å bedre kvinnes status på landsbygda.

Situasjonen i provinserne er svært bekymringsfull, ifølge organisasjonene. Som følge av stadige trusler om fysisk angrep på medlemmene har Aga Khan-støtteprogrammet på landsbygda (AKRSP) sett seg nødt til å stenge sine kontorer - inntil videre.

AKRSP, som har vært utsatt for trakassering i lang tid, ble av Sunni-lederne i området anklaget for å stå bak drapet på en lokal leder av den fundamentalistiske Jamait Ulema-i-Islam-fraksjonen som ledes av Maulana Fazlur Rahman.

Rehmans parti har sterke bånd til Taliban-lederne i den afghanske hovedstaden Kabul og har erklært USA krig. Partiet får utstrakt støtte fra religiøse ledere, som med jevne mellomrom prediker at organisasjonene er agenter fra Vesten, at de er dannet av sionistiske lobbyister og at de ødelegger kvinnene ved å lokke dem bort fra begrensningene hjemme.

- Organisasjonene endrer våre tradisjonelle systemer, legger familiestrukturen i grus og ødelegger kulturelle verdier gjennom en velorganisert plan fra Vesten, raser Quazi Khalil Ahmed, religiøs leder i byen Balakot.

– Tullete begrep

Forsker angrep viktig begrep i bistanden

– «Økologisk bærekraftig utvikling» er et tullete begrep, fastslo Edgard Gutierrez-Espeleta fra universitetet i Costa Rica under årskonferansen til Norsk forening for utviklingsforskning konferanse i Oslo i september.

• GURI WIGGEN

NFUS ÅRSKONFERANSE

- For å si det enkelt, folk er fortsatt like fattige enten de beskytter trærne eller tisser rundt dem, sier den mellomamerikanske forskeren til Bistandsaktuelt

Han mener at begrepet bærekraftig utvikling ikke holder mål i teori- og metodeutvikling slik det er definert i dag.

FN sa tidlig på 60-tallet at utvikling måtte bli ansett som et fundamentalt aspekt for nasjonal økonomisk vekst. I praksis kom den økonomiske utviklingen i takt med større sosiale ulikheter. I Mexico i 1974 (Cocoyoc-erklæringen) ble det erklært at utvikling ikke skulle utvikle «ting» men mennesker.

Prosesser som ikke leder til tilfredsstillelse av grunnleggende behov blir en parodi på utvikling, mener Gutierrez.

Målgrupper. Sent på 70- og 80-tallet ble dette konseptet utviklet videre med «mennesket i sentrum», og man fikk et fokus på benevnelsen «målgrupper». Eksempelvis uformell urban sektor, barn, kvinner, jordbruk på landsbygda, osv.

Sent på 80-tallet og tidlig på 90-tallet ble det formulert et nytt paradigme, der hovedtemaet var å utvikle det som ikke var ut-

viklet fra før. Det skulle taes i betraktning alt som var utelatt innen utviklingsteorien, dette ble nå kjent som «bærekraftig utvikling», forklarer den mellomamerikanske forskeren.

Bærekraftig utvikling ble ansett som en strategi for å opprettholde utvikling innen visse områder; forbedret teknologi, bedre sosial organisering, som videre skal lede til økonomisk utvikling. Praktisk talt ble økonomisk vekst «tingen» å utvikle igjen.

Hovedpoenget til Gutierrez er at konseptet bærekraftig utvikling lar det økonomiske bli sentralt, til tross for at konseptet bør knytte sosiale, økologiske og økonomiske aspekter sammen med sosial dynamikk.

«Tullete». - Økonomisk, sosial og økologisk bærekraftig utvikling er derfor «tullete», fordi slike dimensjoner og utviklings-teorier ikke er i stand til å karakterisere essensen i begrepet: livskvaliteten til de involverte (og ikke involverte) menneskene, mener Gutierrez-Espeleta.

- Dessuten, hvordan kan vi snakke om økologisk bærekraftig utvikling når vår planet hver dag mister en art innen en biologisk gruppe, grunnet menneskers framferd, spør han.

- Slik vi forstår i dag har ikke økonomiske problemer økonomiske løsninger, slik er det med økologi også, problemene har ikke en økologisk løsning. Dette betyr at vi må finne et mer synergisk og helhetlig utviklingsperspektiv, der sosiale forskjeller og generell tilgang til muligheter må taes i betraktning. Begrepet må være basert på livskvalitet, mener Gutierrez.

Edgard Gutierrez-Espeleta foreslår en ny teori.

FOTO: GURI WIGGEN

Foreslår ny teori. Hans forslag er en ny teori satt opp i mot det aktuelle begrepet, der produktivitet måles hvis aktiviteten direkte gagnar de involverte med mat eller service, med optimalt utbytte av investerte penger og arbeidskraft.

Andre aspekter skal gå på menneskets sikkerhet, frihet og rettigheter til å velge mot trusler som kan ødelegge deres habitat, hvordan gjenvinne produktivitet etter trusler og ødeleggelse, oppbygging av nettverk, sosialt støtteapparat, og stabilitet.

Dette er grunnlaget for det som kan gi økt livskvalitet hevder Gutierrez, og disse faktorene skal måles med indikatorer for å se om det praksis kan bli til «bærekraftig utvikling».

”

Hvordan kan vi snakke om økologisk bærekraftig utvikling når vår planet hver dag mister en art?

Edgard Gutierrez-Espeleta, forsker.

Desentralisering gir bedre skole i Afrika

• BIBIANA DAHLE PIENE

UTDANNING

Når makt og politisk kontroll blir delegert til distriktene, slår det ut på utdanningsstatistikene. Det viser en rapport om skolesituasjonen i en rekke afrikanske land.

- Flere studier viser at lokalt engasjement og kontroll øker tilgangen til utdanning. Dette er en overraskende trend, sier generalsekretær Richard Sack i ADEA, den afrikanske nettverksorganisasjonen for utdanning. Foruten en rekke bi- og multi-laterale giverorganisasjoner består ADEA av utdanningsministre fra de fleste afrikanske landene, og fagfolk innen utdanningssektoren. Norge har for tiden ledervervet i ADEAs styre.

Ti år etter at Verdensbanken foretok en omfattende gjennomgang av utdannings-situasjonen i Afrika, tok ADEA tidligere i år initiativet til en ny studie for å analysere dagens situasjon. Men denne gangen skulle utdanningsministrene selv dokumentere og analysere egne erfaringer, med fokus på hva som virker positivt.

- Prosessen har gått over all forventning. Stadig flere land har hengt seg på, og i dag har vi fått rapporter fra 25 land, sier Sack.

Lokalt engasjement. For ti år siden ville få ministre ha hevet flagget for økt lokalpolitisk kontroll. Men det er en av de klareste

”

Lokalt engasjement og kontroll øker tilgangen til utdanning.

Richard Sack, generalsekretær i ADEA.

trendene, viser den nye rapporten.

- De forskjellige landene har svært ulike løsninger. I noen land spiller utdanningsdepartementene en stor rolle, i andre liten. Men et fellestrekk er at når makten desentraliseres og lokalsamfunnene får større frihet i å administrere skolene, får dette fart på utviklingen. Uten lokalsamfunnenes engasjement skjer det svært lite, slår Sack fast.

- Flere land har også satt søkelys på utdanning for jenter, og skapt større bevissthet om dette.

Komplekst. Et annet positivt trekk er at utviklingen ikke er drevet fram av giverne, men av lokalsamfunnene selv.

- Givernes rolle er blitt mer å legge tingene til rette for utviklingen, både økonomisk og kunnskapsmessig, fremholder Sack.

- Men samtidig ser man at i flere afrikanske land er det færre barn som får skolegang nå enn før?

- Dette er et komplekst problem, som blant annet handler om familienes kostnader ved å ha barna på skolen, om tilgangen på lærere og på skolebøker og så videre. Rapporten viser ikke entydig tilstanden er blitt bedre over alt. Men den kan gi en pekepinn på hva som virker positivt. Samtidig er det viktig å innse at noe som virker i ett land kan mislykkes helt i et annet, påpeker Sack.

Udgaard kritiserer norsk sør-fokus

NFUS ÅRSKONFERANSE

Aftenpostens utenriksredaktør Nils Morten Udgaard kritiserer den sterke vektleggingen av et sør-perspektiv i norsk utenrikspolitikk under en paneldebatt i tilknytning til NFUs årskonferanse 16. og 17. september.

- Det er ikke feil å ha en norsk humanistisk utenrikspolitikk, men det må ikke bli en stedfortreder for virkelig norsk utenrikspolitikk - det betaler vi en høy pris for - hevdet han og refererte til at vi «stemte oss» utenfor EU. Han mente videre at Norge glemte Europa mellom 1972 og 1992 og profilerte seg bare i 3. verden i dette tidsrommet. Udgaard minnet om Thorvald Stoltenbergs kamp for NØV (Ny Økonomisk Verdensordning) og at Stoltenberg satte offentlige penger inn i det han kalte «et fantomprosjekt som ikke fungerte».

Udgaard møtte motbør fra blant annet forsker Terje Tvedt fra Universitetet i Bergen. Tvedt sa at det blir ganske politiserte meninger av debatt om utenrikspolitiske interesser, og at det ofte er vanskelig å skille realisme og idealisme.

Hva om vi ryddet opp litt?

AV NEWTON SIBANDA, ZAMBIA

Miljø har i mange år vært et moteord i internasjonal bistand. Vil du ha penger til et lite bistandsprosjekt, må du bruke ordet miljø og bærekraft minst 20 ganger i søknaden din. Da vil du trolig få mer penger enn om du bruker ordene for eksempel bare ti ganger.

Nylig var jeg på en internasjonal miljøkonferanse, der også mange afrikanske ledere deltok. Det var interessant nok, men slike konferanser blir ofte et «talkshow» der det er lite som maner til praktisk handling.

Nå er jeg tilbake i gata mi hjemme i Lusaka. Vi bor tett og mange i hvert hus. Familiemedlemmer som lokkes til storbyen blir boende, og venner og bekjente regner også alltid med at vi har et stykke gulv det kan soves på. Med så stor trangboddhet må alt unødvendig ut av huset. Det mest unødvendige er søppel, som vi forsøker å bli kvitt på enklest mulig måte. Det vil stor sett si å kaste avfallet der noen har kastet avfall før oss.

Det hevdes at vi afrikanere har et alternativt estetisk syn i forhold til nordmenn og andre europeere. Vi forstår liksom ikke helt hva som er stygt og pent. Men når jeg går igjennom gata til huset mitt skjønner jeg at søppel ikke er pent. Hauger av søppel gir også en ekkel følelse av forfall og likegyldighet.

Søppel hopper seg opp i gatene i storbyen Lusaka og byrådet (Lusaka City Council) kan ikke annet enn å beklage at de mangler kapasitet til en skikkelig søppelhåndtering og renovasjon i byen. Deler av den engang så vakre byen begynner etter hvert å likne på en søppeldyngel.

Beboerne og næringsdrivende i Lusaka etterlater seg rundt 170 tonn

Mange sidegater i Lusaka ser ut som søppeldynger. Dette er en stort helseproblem for beboerne.

FOTO: NEWTON SIBANDA

med søppel hver dag. Byrådets sju søppelbiler har ikke kapasitet til hente mer enn 14 tonn søppel om dagen. Det vil si at rundt 92 prosent av alt søppelet blir igjen i gatene og på provisoriske søppeldynger.

- Vi må bare innrømme at vår kapasitet til å samle søppel i Lusaka er svært dårlig. Vi trenger om lag 1000 søppelbiler for å ta hånd om renovasjonen på en skikkelig måte, sier byrådets talsmann Daniel Mulenga. Han legger til at provisoriske søppeldynger blokkerer veiene i utkantene av byen.

- Vi trenger lastebiler med containerløftere for å få unna mer søppel. Vår eneste lastebil med en slik løfteanordning har gått i stykker, innrømmer Mulenga.

Når søppel først hopper seg opp i gatene, som for eksempel i sidegatene til Cha Cha Cha Road og Freedom Way, vokser søppelbergene

med utrolig fart. Innimellom papir og plast finner vi også matavfall og avføring fra dyr og mennesker. Like ved er dammer med vann og søle. Dette utvikler seg lett til å bli en stor helsefare med overhengende fare for alvorlig diaré og kolera.

De som driver butikker i «søppelgatene» er ikke blide.

- Vi lever i et helsefarlig område. Alt søppelet og den stramme lukten skremmer bort kundene og mine ansatte er utsatt for alvorlige sykdommer, sier Airforce Moyo, som er daglig leder i Motaxis Holding. Han legger skylda for forsøplingen på alle gate- og markedshandlerne som kommer i horder inn til byen om nettene og i morgentimene.

- Markedshandlerne slenger fra seg søppel der det passer dem og benytter søppelhaugene som toalett, sier Moyo. Han etterlyser offentlige søppeldunker.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte ulike korrespondenter fra afrikanske land.

- Det hender vi setter ut søppeldunker, men de blir vanligvis stjålet den første natta. Dagen etter klager folk på at byrådet ikke gjør noe som helst for å bli kvitt søpla. Vi klarer ikke å ta hånd om problemene, men mye av ansvaret ligger hos beboere i «søppelgatene». De hiver søppel overalt, og regner med at noen skal komme og rydde opp etter dem. Vi trenger hjelp av beboerne i Lusaka for å hindre at byen forsøples, sier en fortvilet Daniel Mulenga, byrådets talsmann. Han vet at vestlige storbyer gir bøter til folk som hiver søppel i gatene, men er ikke så sikker på om dette er en brukbar løsning for Lusaka.

- Politiet i Lusaka har mange alvorlige saker å ta seg av. Det er lite trolig at de har kapasitet til å forfølge og bøtelegge folk som kaster søppel i gatene, sier Mulenga.

Han anbefaler at hæren settes inn med lastebiler og annet tungt maskineri for å gjennomføre en skikkelig søppelaksjon. Deretter må det drives informasjonsarbeid for å sørge for at folk oppfatter hvilken helsefare søppel i gatene utgjør.

Slik er det altså. Folk skylder på hverandre. Selv får jeg en snikende tanke: Hva om vi begynte å rydde opp litt? Hver enkelt av oss? I alle fall rundt våre egne hus? Er det alle ordene om miljø og bærekraft på den internasjonale miljøkonferansen som har påvirket meg til handling? Jeg vet ikke, men jeg skal i alle fall ut for å rydde opp litt nå.

Newton Sibanda er journalist i Zambia Daily Mail i Lusaka. Han er også korrespondent for tidsskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredskorpsamband.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwambwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

“These are the people destroying our Country, we caught him with 10gm of drugs”

Religion i fredens tjeneste

AV STEIN VILLUMSTAD

TYVE godt voksne menn i fulle religiøse pontifikalier av ulike slag, på tvers av trosmessige skillelinjer og nasjonale motsetninger, brøt spontant møteordenen, reiste seg opp, vandret rundt i rommet og klemte hverandre og utvekslet fredshilsener. Dette fargerike og emosjonelt ladede opptrinnet fant sted på et hotell i Norge i begynnelsen av september i år.

Opptrinnet ble utløst av at de samme menn enstemmig vedtok et felles opprop til det etiopiske og eritreiske folk med oppfordring om å arbeide for fred, avstå fra hatsk propaganda, og i tråd med religiøs tradisjon arbeide for tilgivelse og forsoning. Dette var første gang alle de religiøse lederne fra Etiopia og Eritrea satte sitt navn under samme opprop. Religion samlet innflytelsesrike mennesker i arbeidet for fred, i motsetning til vanlige oppfatning om at religion splitter og fyrer opp om konflikter. Oppropet er undertegnet av de ortodokse patriarkene i de to landene, de katolske erkebiskopene, de muslimske muftiene og presidentene i de protestantiske kirkene. Neste dag undertegnet de brev til sine respektive statsledere med oppfordring om å ta de siste skrittene for å få slutt på krigen, og de ble enige om å besøke hverandre og hverandres statsledere i sin fortsatte fredsbestrebelse.

Den historiske forbrødringen var resultatet av en prosess som startet ett år tidligere. To land som alle trodde var av tett og vennlig familie startet en bitter og ubegripelig krig. Soldater i tusenvis ble drept i en skyttergravskrig. Den vanlige mann og kvinne lot seg påvirke og hatet mellom folkene vokste raskt.

I august 1998 tok Kirkens Nødhjelp kontakt med de religiøse lederne i de to landene og luftet tanken om en kontakt over grensen. At de religiøse lederne skulle komme sammen var ingen selvfølge. Spesielt i Etiopia er det en historie med spenninger mellom kirkene. Samtidig er det innenfor kirken en voksende skepsis til framvekst av muslimsk fundamentalisme.

Da de to delegasjonene møttes i Norge for første gang i november 1998 var det derfor store spenninger i luften. Høflighet og overflatisk vennlighet preget den første delen av denne konsultasjonen. Likevel forpliktet de hverandre på felles verdier, målsettinger og prosesser. Et håp var tent, og optimismen spredde seg i Asmara og Addis da de vend-

De religiøse lederne i Etiopia og Eritrea utveksler fredshilsener under møtet i Norge i september.

FOTO: STEIN VILLUMSTAD

Vår rolle i fredsprosesser er ikke basert i avanserte teknikker, men i langsiktig oppbygging av relasjoner og tillit.

te tilbake til sine hjemsteder og formidlet resultatet av konsultasjonen, til tross for enkelte uttalelser som sådde imidlertid tvil om deres seriøsitet.

KN besøkte de to landene som oppfølging og forberedelse til et nytt felles møte. Dette ble gjennomført i Frankfurt i januar i år. Forhandlingene ble meget vanskelige, og lederne reiste hjem bitre og uten resultater. De visste at faren for militær offensiv var overhengende, og at de burde ha gjort noe for å hindre en massiv blodutgytelse. To uker etterpå startet en offensiv som er antatt å ha tatt livet av mellom 20.000 og 30.000 mennesker...

Kontakten mellom dem var i flere måneder bare opprettholdt gjennom KN. Etter hvert vokste det imidlertid fram en bevissthet om at de ikke kunne sitte stille og se at krigen fortsatte. Etter en ny runde med konsultasjoner i de to landene, kunne KN invitere til septembermøtet i Norge.

Delegasjonene har nå levert brevene til sine respektive statsledere, og Kirkens Nødhjelp fortsetter å tilrettelegge oppfølgingen av forpliktelsene de religiøse lederne beseglet med sine åtte underskrifter i Norge.

På samme måte som sine kolleger i Etiopia og Eritrea har også det religiøse råd i Sierra Leone tatt modige skritt i fredsarbeidet. Da fredsforhandlingene i Lomé i sommer dro ut, fant medlemmene av det religiøse råd at det var mest fornuftig å returnere hjem, for å spare penger og ivareta sine normale forpliktelser i Freetown. Da var det flere som fikk seg en overraskelse, blant dem Haja Madi, en markert kvinnelig muslimsk leder. Av

Stein Villumstad er assisterende generalsekretær for menneskerettigheter og strategisk utvikling i Kirkens Nødhjelp.

sine medborgere i Freetown ble hun klart fortalt at hun skulle «pelle seg tilbake til Lomé» raskest mulig. «Kom ikke tilbake før dere har sikret en fredsavtale!» En slik uttalelse uttrykte ikke bare krigstretthet. Den uttrykte også en voldsom forventning og tillit til det religiøse rådet.

I ulike faser i krigen som startet i 1991 vokste det fram en bevissthet hos de religiøse lederne at de måtte ta initiativ for å få partene til forhandlingsbordet. De kontaktet presidenten, og fikk overbevist ham om å vurdere forhandlinger. De kontaktet den fengslede og dødsdømte opprørslederen Foday Sankoh og ba ham å overbevise sine folk i felten om å vurdere forhandlinger. Radiokontakt ble opprettet. De religiøse lederne tok også motet til seg og krysset konfliktlinjen og førte samtaler med representanter for RUF (Revolutionary United Front of Sierra Leone). Som et tegn på tillit, frigav RUF over 50 barn som var holdt som deres fanger.

Selv om de store og formelle aktørene FN og ECOWAS, med den togolesiske presidenten i spissen, tok over ledelsen i forhandlingsprosessen, insisterte partene på at det religiøse råd skulle være deltakere i fredsforhandlingene. Derfor var deres plass i forhandlingslokalene i Lomé i mai og juni i år sikret.

Alle i Sierra Leone har smertefulle erfaringer fra krigen. Familie og venner er lemlestet eller drept. Opprørsbevegelsen RUF blir av de fleste, inkludert internasjonale menneskerettsorganisasjoner, sett på som noe av det ræste som vi kjenner til i verden i dag, og anklaget for de fleste og verste overgrepene i krigen. Til tross for smertefulle erfaringer og dype følelser av sinne og sorg, har det religiøse råd hele tiden maktet å opprettholde en nøytral posisjon.

Kirkens Nødhjelp er, sammen med World Conference on Religion and Peace (WCRP) partnere og rådgivere for det religiøse rådet i prosessen. Partene i konflikten og forhandlingene har tydelig verdsatt vår rolle.

Skepsisen var meget stor første gang RUF-lederne møtte det religiøse rådet i Lomé, men ganske raskt ble tilliten bygd. De religiøse lederne og deres rådgivere ble snart brukt aktivt i de formelle forhandlingene, men ikke minst som uformelle tilretteleggere, budbærere og samtalepartnere. Deres felles verdier, på tvers av religiøse skiller gav dem en moralsk styrke og autoritet som gjorde tydelig inntrykk.

Etter undertegning av fredsavtalen i juli i år står det religiøse råd overfor store oppgaver med å bidra til å bygge freden. En sannhetskomisjon skal etableres. Forsoning er

en overveldende oppgave. Et land skal bygges både materielt og moralsk. Forventningene til de religiøse lederne er meget store, og de har bedt om fortsatt medfølgelse av Kirkens Nødhjelp i dette arbeidet.

Det er store ulikheter mellom konflikten mellom Etiopia og Eritrea og internkonflikten i Sierra Leone og det religiøse landskapet i de tre landene. I Etiopia og Eritrea er det ingen historie og tradisjon for at kirken eller islamske samfunn hever sin kritiske røst mot staten og regjeringen. Det er hundreår av underordning og lydighet, og overlevelse gjennom å «ligge lavt». Den «profetiske røst» fra kirkene i Sør Afrika og Kenya er fjernt fra de etiopiske og eritreiske kirkene, - enn så lenge. Felleshandlingen i Oslo representerte et betydelig skritt framover. Ikke minst får dette en betydning når vi vet at de religiøse lederne er de eneste representantene for de to landene som har møttes ansikt til ansikt i løpet av den ett og et halvt år gamle konflikten.

De religiøse lederne i Sierra Leone tok en langt mer offensiv rolle. De ba om møte med både president og opprørsleder og la tungt inn over dem at forhandlingsløsningen er eneste vei framover. De utsatte seg selv for fysisk fare ved å krysse konfliktgrensen og besøke opprørerne i felten. De stod modige i midten av forhandlingene og kalte lederne til å besinne seg og utfordret deres moralske lederskap.

De to eksemplene har en fellesnevner: religiøse ledere erkjenner sitt ansvar for å arbeide for fred på tvers av religiøse skillelinjer. Religion blir ikke en skillelinje, men en plattform for felles handling. De religiøse lederne har en grunntese som leder deres arbeid: «Vi bygger på verdier som er dypt forankret og har bred aksept og støtte». Fred, toleranse og tilgivelse er sentrale fellesverdier som driver dem framover på tross av andre ulikheter.

For Kirkens Nødhjelp er det naturlig å samarbeide tett med krefter som arbeider for fred, og som sprenger grenser for hvilke allianser som kan ha avgjørende betydning for dette arbeidet. Organisasjonens lange historie med lokalt forankrede partnere gjør oss til en naturlig samarbeidspartner i slike prosesser.

Vår rolle som tilretteleggere i fredsprosesser er ikke basert i avanserte teknikker og ferdigheter, men i langsiktig oppbygging av relasjoner og tillit.

FØRSTEKONSULENT TIL AVDELING FOR KULTUR OG SAMFUNNSKONTAKT

(VIKARIAT I 1 ÅR MED MULIGHET FOR FORLENGELSE)

Ved Avdeling for kultur og samfunnskontakt er det ledig stilling som førstetekonsulent.

Avdelingen er tillagt ansvaret for NORADs kontakt med det norske samfunnet. Dette omfatter kultursamarbeid og informasjon om målsettingene for, og resultatene av NORADs virksomhet. Denne stillingen er knyttet til informasjonsformidling, og er 1 års vikariat, med mulighet for forlengelse.

Arbeidsoppgavene vil bestå i ekstern

informasjonsformidling og utstrakt kontakt med presse og media.

Vi søker en initiativrik person som er interessert i å jobbe utadrettet og kreativt. Det er en forutsetning med arbeids erfaring fra/med presse og media. Bred kontaktflate og erfaring fra bruk av flere informasjonskanaler vil bli vektlagt. Relevant utdanning og innsikt i bistand og utviklingsspørsmål er en fordel.

I vurderingen av søkerne vil vi spesielt legge vekt på formidlingskompetan-

se, både skriftlig og muntlig samt evne og vilje til samarbeid. Erfaring fra prosjektarbeid og engelskkunnskaper vil også bli vektlagt.

Det er ønskelig med tiltredelse så snart som mulig.

Lønnstrinn 32-45, avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved u.dir Tone Bratteli tlf 22 24 20 42, eller kontorsjef Elin Eikeland tlf 22 24 20 46

Søknader merkes AKS 99/34 og sendes innen 14.10.1999 til NORAD, Avdeling for kultur og samfunnskontakt, postboks 8034 Dep. 0030 OSLO.

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Beskårne roser

AV STEIN BERG

Dr. Aïscha Sidibe bøyde seg over den sterkt utmattede Oumou Bâ. Pasienten, som nettopp hadde født sitt første barn var dødsdømt dersom hun ikke fikk en skikkelig kur med antibiotika. Barnet var dødt og moren lå nå med sterke infeksjoner. Alt skyldtes at hun som liten var blitt omskåret på den groveste måten, ved infibulasjon. (I verste fall fjernes her både klitoris, indre og ytre kjønnslepper. Åpningen blir gjensydd etterpå).

Men på sykehuset i Bamako er det ikke noe som heter gratis antibiotika. Selv den fattige må betale, og den som dør i sengen får ikke forlate den før regningen er betalt.

Ektemannen til Oumou var tilstede sammen med sin mor. De så på den nyuteksaminerte medisinerkandidaten Aïscha som tok pulsen på den syke. Aïscha så hvor bekymret familien var, men skjønte ikke hva bekymringen egentlig gjaldt. Da hørte hun mannens mor hviske til ham. «Ikke bruk pengene dine på medisiner til henne. Bruk dem heller på å skaffe deg en ny kone».

Aïscha svelget to ganger for ikke å bruse ut med hva hun egentlig mente. Maken til hensynsløshet hadde hun ikke møtt, selv her. Selv var hun en av de privilegerte, hun var Dogon, og familien hennes kom fra den kjente byen Sanga oppe i fjellene ikke så langt fra Burkina Faso. Selv var hun omskåret som ledd i en overgangsrite av stor betydning hjemme hos henne. Men respekt for medmennesker var likevel en del av systemet - i all sin ufullkommenhet.

Det var liksom ikke grenser for denne urettferdigheten: Kvinnene fikk den dårligste jorda, de fikk dårligere mat enn mennene, dårligere utdanning, de var dårligere stilt ved skilsmisse, ved arv, osv. Det var ikke slik at loverket alltid var så urettferdig, men det var først og fremst praksis - også ved domstolene. Men den groveste forulempning kvinnene var utsatt for var likevel omskjæring. Igjen hadde hun sett et hjerteskjærende eksempel på en kvinne som var offer for denne skikken., og der andre deler av kvinneproblematikken slo til for fullt - og samtidig. Prisen for dette var livet. For den arme Oumou Bâ. Aïscha visst at familien hennes ikke ville gå med på en så usikker investering som det å kjøpe antibiotika til henne.

Samme kveld satt Aïscha sammen med noen av sine venner på restauranten Akwaba i en av Bamakos bydeler. De slo seg av og til løs der, ikke minst fordi det rett som det var ble presentert lokale artister der som fikk sjansen til å vise seg frem og glede andre med sin sang og musikk. Men i kveld var hun opptatt av andre ting enn de skjønne kunster. Hun hadde lenge lekt med tanken om å starte en kvinnegruppe - med sikte på å gjøre et eller annet med kvinners vanskelige situasjon. Og historien fra sykehuset tidligere på dagen hadde lagt seg som en klam hånd om henne. Hun måtte fortelle historien til de andre. De så på henne, noen ble fortørnet mens andre var åpenbart brydd. Dette var egentlig tabu.

Abdoul, en av hennes beste venner, jus-student og fulaner fra en kjent Marabout-familie i Kayes, ristet på hodet og sa at her rente hun hodet i veggen. Dette med omskjæring var noe Profeten hadde påbudt og som alle troende muslimer måtte følge. Derfor ble det å bekjempe omskjærelse det samme som å bekjempe religionen. Og det kunne han som troende muslim ikke være med på. Flere av de andre nikket bifallende, det enkleste ville være å la dette forbli som det var. For skulle man ta opp en kamp mot den store Profeten, gikk man en sikker vanskjebne i møte.

En av Oumous nyeste venninner

møter med mennesker

Skriv til oss om dine erfaringer, dine historier, dine møter med mennesker i andre kulturer. Maks. lengde cirka 70 linjer. (Bidrag som brukes blir honorert.)

fra medisinerhøyskolen, Chantal, som faktisk var fra Tchad, og sogar kristen og medlem av Malis Kristelige Studentforening, blandet seg inn i diskusjonen. «Denne problemstillingen kjenner jeg godt fra mitt eget hjemland», sier hun. «Det er en vanlig oppfatning at den Hellige Koran påbyr omskjæring både av menn og av kvinner, men det stemmer ikke. Kan noen av dere, for eksempel du Abdoul, fortelle meg i hvilken sure det står skrevet at kvinner skal omskjæres?».

Nei, han kunne ikke det. Selv om han hadde gått på koranskole som liten hadde han egentlig aldri skjont noe der. Bønnene som han hadde lært var på arabisk og selv om han lært seg å si dem frem hadde han aldri skjont noe av dem.

«Men Islam henter sine retningslinjer for et rett liv ikke bare fra Koranen men også fra den såkalte Hadith, samlingen av fortellinger om hva Profeten skal ha sagt og gjort og som blir tillagt større eller mindre vekt alt etter hvem som fortolker dem», sa Chantal og fortsatte: «Dessuten ble de ikke samlet før lenge etter Muhameds død, antagelig om lag 200 år senere. Og de fire stedene der omskjæring av kvinner er omtalt er meget omstridt blant muslimske teologer også i dag. Ut fra disse stedene kan det se ut som om Profeten aksepterer en lett omskjærelse, men han presiserer at inngrepet må være lett, fordi dette da «...gir mer glød til kvinnens ansikt og er bedre for mannen». Dette er i tråd med Islam som en religion som anerkjenner kvinners seksualitet og sogar pålegger mannen å sørge for at hun blir tilfredsstilt på dette området. Jeg for min del mener at den tolkningen som er fremherskende i Mali i dag, og som er den rene mannsjævnisme, ikke har noe med den egentlige Islam å gjøre. Forøvrig må dere være klar over at omskjæring som overgangsrite kom inn i denne verden halvannet årtusen før Muhamed så dagens lys. Egypterne som på denne tiden mente at menneskenes vesen egentlig var av biseksuell karakter, mente at man måtte gjøre noe med kjønnsorganene for å styrke menneskets seksuelle identitet. Derfor begynte de å omskjære både menn og kvinner.»

De andre så med forbauselse på Chantal som delte dette vell av viten med dem - viten de faktisk ikke hadde hatt fordi de bare hadde akseptert tradisjonen.

Mohamed Ag Mohamed, som er tuareg, studerer ved Ecole Nationale Supérieure d'Administration. Han refererer til et møte som fant sted for noen år siden i Bamako mellom kristne kirkeledere og imamer. «Emnet for møtet var nettopp dette som vi nå diskuterer, og de kom frem til nettopp det som Chantal sier, nemlig at det finnes ikke noe åpenbart påbud i Koranen om omskjæring av kvinner. De to gruppene

av religiøse ledere var også av den oppfatning at Gud ikke kunne stå bak et påbud som faktisk hadde så åpenbare skadevirkninger. Gud kunne ikke forlange at hans eget skaperverk systematisk skulle ødelegges. Dette er da fullstendig i tråd med hva vi tuareger mener», sa han, «og vi driver da heller ikke med den slags.»

«Men det er klart at dette er mer enn teologi. På den afrikanske landsbygda er ikke det islam sier avgjørende, enten det er det ene eller det andre. Sannheten er at dersom du spør hvorfor man gjør det, så får du som svar at dette gjør vi fordi det har vi alltid gjort. Hvis du går dypere ned og ber om et hvorfor? - ja, da vil du få høre at det er for å sikre kvinnenes fruktbarhet, for at dere grenseløse seksuelle appetitt må tøyles, for at de skal bli gift, osv. Det er klart at mye av dette finner lett grobunn i mannsdominerte samfunn, og kvinnene følger opp. Stort sett er det jo eldre kvinner som står bak dette, selv om tradisjonene her er ulike.»

«Ja», sa Aïscha, «jeg har jo sett et utall av eksempler på dette i min turnustid her ved sykehuset. Utallige er de unge jentene jeg har sett dø, eller bli varig kvestet på grunn av infeksjoner som følger omskjæring med usterilisert utstyr. Ja, bare å bruke et ord som steril i forbindelse med gamle rustne utslitte barberblader på landsbygda er jo en hån mot en hver legetradisjon. Og vet dere hva de bruker til å sy med, acacia-torner og hestetagl i verste fall. Og senere kommer de inn med store infeksjoner i forbindelse med at de så kraftig omskåret - og gjensydd - at kroppsvæskene ikke blir skikkelig drenert, med katastrofale følger. Nei, her må noe gjøres slik at vi kan få slutt på skamskjæringen.»

Jeg blir gjerne med på dette», sier Chantal. «Vi hadde faktisk en slik organisasjon hjemme i NDjamena, og erfaringene fra denne er at man må gå tålmodighetens vei. Husk at det her er snakk om å forandre en tusen år gammel kultur. For at du skal få folk med deg må du jobbe både med enerne, lederne, slike som vi, og med alminnelige mennesker. Vi er kommet så langt at vi kan lese og skrive, er rimelig kunnskapsrike og er i stand til å foreta relativt velbegrunnede valg i livet. Slik er det ikke med de store masser. Veien til frigjøring av kvinnene går bare via den alminnelige opplysning og selvstendigjøring av både kvinner og menn, men først og fremst kvinner. Først når voksne kvinner kan foreta en selvstendig vurdering, og stille spørsmålet om hvorfor de skal omskjære og la seg omskjære, først da vil det skje noe drastisk på dette området.»

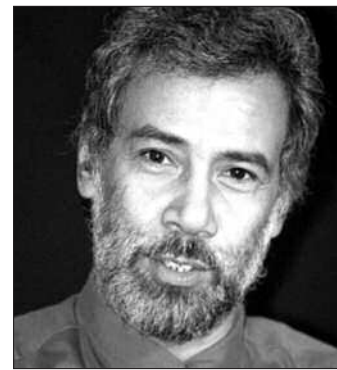
«Du vil antagelig få det som du vil», sier Abdoul, «men da skal du også vite at langs den veien du går følger at vår egen etniske identitet og kultur vil komme til å forsvinne. Det som blir igjen er en cola-drikkende ung kvinne kledd i blue jeans og t-shirt med påskriften på brystet: IN CASE OF RAPE - THIS SIDE UP». Tror dere virkelig det er noe å hige etter?».

«Ok, Abdoul», sier Aïscha. «Det er lett å være kulturpessimist, og jeg er enig i at kampen vår kan se håpløs ut, selv om vi isolert sett skulle kunne vinne frem med vårt syn. Men hvorfor skal vi derfor la oss lulle inn i aksept av en tusenårig tradisjon som vi vet er ukultur? Hvorfor ikke heller forsøke å bevare alt det verdifulle vi har for eksempel i vår egen Dogon-tradisjon. Jeg nekter å tro at valget står mellom omskjæring og Cola-promiskuitet. Vår generasjon har sjansen til å skape historie, ikke bare til å være dens ofre.»

«Amina» - svarte de alle, «Måtte Gud gi deg et langt liv, det vil du trenge!»

Novellen er skrevet av en person med mangeårig erfaring fra arbeid i frivillige organisasjoner, blant annet fra Vest-Afrika. Stein Berg er et pseudonym.

hvem? hvor? hva i all verden?

1. Hvem er dette?
2. I hvilket år ble NORAD stiftet?
3. «Aithos» og «Aithiopes» er de greske navnene på et afrikansk land og dets folk. Hvilket?
4. Hvem bestemmer hvilke land Norge skal ha stat-til-stat-samarbeid med innenfor utviklingsbistand?
5. Hvem utgir tidsskriftet «Alternativ»?
6. Hva er en konvensjon?
7. Flykningerådet fikk nylig ny generalsekretær. Hva heter han?
8. Hvilken øy i Asia er for tiden mest omtalt i pressen?
9. Hvilket parti tilhører Zimbabwes president Robert Mugabe?
10. Hvilket hav grenser Sudan til?
11. Hvilket land har en opprørsbevegelse med navnet UNITA?
12. Granada er en by i et av NORADs samarbeidsland. Hvilket?
13. Hva var Knut Vollebæk før han ble utenriksminister?
14. Renner elva Ganges gjennom byen Calcutta?
15. Hvilke folkegrupper er involvert i den etniske konflikten på Sri Lanka?
16. Hva står bokstavene HIV for?
17. Hva betyr det engelske ordet «gender»?
18. Hvem var Etiopias siste keiser?
19. Hva heter den norske øya sør for Afrika?
20. Hvilket språk snakkes i Brasil?

(Svar på side 19)

Bistandsaktuelt spørrespalte er laget av Arve Norheim.

Driver du med internasjonalt prosjektarbeid eller Nord-Sør undervisning?

Nå foreligger det en ny utgave av «Global undervisning» - en oversiktskatalog over alt undervisningsmaterielt fra de viktigste bistandsorganisasjonene i Norge. Katalogen er sendt til alle skolers bibliotek, men trenger du eller skolen flere eksemplarer kan du bestille denne gjennom NORAD eller FN-sambandet.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Afrikanske psykologer får støtte

Mens Norge har én psykolog per 1300 innbyggere, er tilgangen på psykologer i Zimbabwe langt skrinere: hver psykolog må betjene en befolkning på 110 000. Samlet er det om lag 100 psykologer i Zimbabwe mot rundt 3000 i Norge.

I 1996 startet Norsk Psykologforening (NPF) et samarbeidsprosjekt med Zimbabwe Psychological Association (ZPA). Samarbeidsprosjektet er rettet mot fagmiljøene, ikke klientgruppene, og har som målsetting å bidra til kompetanseoppbygging blant psykologer i Zimbabwe og utvikling av

gode standarder for profesjonelt psykologarbeid i landet. Prosjektet skal bidra til utveksling av erfaringer og personell mellom fagmiljøer i de to landene. Prosjektet skal gå fram til 2001 med total støtte fra NORAD på 2,1 mill. kroner.

Interessen for samarbeidsprogrammet er stor blant psykologene i Zimbabwe. Det har gitt inspirasjon til en økt interesse for kompetansebygging innen faget samtidig som det har åpnet opp for samarbeid gjennom et større internasjonalt nettverk. Programmet har også

NORAD informerer

resultert i større kontakt og økt organisert samarbeid mellom psykologene internt i Zimbabwe. Det har allerede vokst fram regionale og lokale grupperinger av psykologer i landet, og samarbeidet med den sentrale psykologforeningen skal også være styrket den seinere tid. Etter hvert har det også utviklet seg et tettere samarbeid mellom NPF og ZPA for å utvikle og styrke ZPA til å bli en mer handlings- og målorientert organisasjon.

Programmet fokuserer på utvikling og gjennomføring av opplæringsprogrammer innen utvalgte spesialområder innen faget. Fagområdene som er dekket så langt i samarbeidet er utredning av barn med lærevansker, team-bygging, nevropsykologi og psykisk helse. Opplæringsmoduler innen disse fagområdene er blitt utviklet i fellesskap mellom ressurspersoner fra fagmiljøer i Nor-

ge og Zimbabwe, mens selve utviklingsarbeidet har foregått i Zimbabwe.

I etterkant av gjennomføringen av opplæringsprogrammene har ressurspersoner fra Zimbabwe avlagt gjensidige til norske fagmiljøer. Fra begge hold er erfaringene med denne arbeidsformen udelt positive. Begge parter trekker veksler på hverandres erfaringer og kunnskaper til gjensidig nytte i utøvelsen av faget.

Norsk Psykologforening fremhever i sin rapportering hvilken styrke psykologprofesjonen i Zimbabwe egentlig kan vise til i forhold til de svært begrensede ressursene som er til rådighet.

Til NPFs langsiktige mål hører også med at norske miljøer får større bevissthet om psykologfaglig praksis og forskning i det sørlige Afrika, og hvilken betydning dette kan spille for utviklingsarbeidet.

Artikkelen er laget av NORADs avdeling for sivilt samfunn.

UNDERDIREKTØR

(MIDL.), PERSONAL- OG ORGANISASJONSSEKSJONEN

Det er ledig stilling som underdirektør ved Personal- og Organisasjonsseksjonen (PO) i Administrativ avdeling, med tiltredelse ved årsskiftet 1999/2000. NORAD er for tiden inne i en moderniseringsprosess, som også omfatter personalfeltet. I 1998 ble det besluttet en omfattende delegering, inklusive lønnsbudsjettet, til de enkelte avdelingsdirektører. Seksjonens rolle og organisatoriske plassering er under vurdering.

PO er NORADs sentrale organ på personal- og organisasjonsfeltet. Seksjonen:

- forbereder for strategiske beslutninger på personal- og organisasjonsfeltet i NORADs ledelse,
- rekrutterer til og forvalter utsendt personell på ambassader med ansvar for utviklings-samarbeid.
- utvikler retningslinjer og verktøy,
- ivaretar arbeidsgiverfunksjonen på vegne av direktøren i forhold til tjenestemannsorganisasjonene, inklusive drøftinger og forhandlinger,
- samordner arbeidet med Helse, Miljø, Sikkerhet (HMS) og Internkontroll,
- bistår i arbeidet med kartlegging av kompetanse, klarlegging av kompetansebehov og tilrettelegging for kompetanseutvikling i organisasjonen,
- ivareta samhandlingen med Utenriksdepartementet i tilknytning til bemanningen av ambassader med ansvar for utviklingssamarbeid.
- har et overordnet ansvar for samhandlingen med Utenrikstjenestens Kompetansesenter (UKS),
- har ansvaret for lønnsfunksjonen i NORAD.

Underdirektøren er leder for PO, og inngår i leder-teamet i Administrativ avdeling.

PO har for tiden 18 ansatte og et lederteam på 3. Den interne organiseringen av seksjonen er under vurdering. Stillingen kan få endret ansvars- og arbeidsområde.

Det kreves høyere relevant utdanning og relevant ledererfaring innen arbeidsområdet; gode samhandlings- og kommunikasjonsevner. Du må kunne motivere for kompetanseutvikling og omstilling, ha forhandlingskompetanse og god muntlig og skriftlig framstillingsevne på norsk og engelsk.

Lønn: lønnstrinn 46 - 58 avhengig av kvalifikasjoner.

Kvinner oppfordres til å søke.

Stillingen besettes foreløpig midlertidig for 2 år med mulighet fast tilsetting.

Nærmere opplysninger ved underdir. Petter Bauck, 22 24 23 02 eller seniorrådgiver Rannveig Sund, 22 24 23 07.

Søknader merket «ADM 99/30» sendes NORAD, Personal- og organisasjonsseksjonen, postboks 8034 Dep, 0030 Oslo, innen 7. oktober 1999.

FØRSTEKONSULENT/ SENIORKONSULENT

(MIDLERTIDIG - 2 ÅR) TIL ADMINISTRATIV AVDELING, PERSONAL- OG ORGANISASJONSSEKSJONEN.

Personal- og organisasjonsseksjonen er NORADs sentrale enhet for utvikling, kvalitetssikring og koordinering på personal- og organisasjonsfeltet.

Stillingens arbeidsområde vil omfatte rådgivning overfor linjeledelsen, rekruttering, personaladministrativt arbeid, forvaltning i henhold til lov- og avtaleverk og kontakt med tjenestemannsorganisasjonene. Stillingen vil inngå i et team på 4-5 personer, men pågående gjennomgang kan medføre intern omorganisering.

Det kreves relevant utdanning på høyskole eller universitetsnivå, god personalfaglig kompetanse, erfaring fra personalarbeid, gode kommunikasjonsevner og evne til å arbeide selvstendig. En utadvent og aktiv holdning vektlegges.

Stillingen besettes midlertidig for en periode på 2 år, med mulighet for fast tilsetting.

Lønn: lønnstrinn 35-44/45-48

For ytterligere informasjon, kontakt seniorrådgiver Rannveig Sund, tlf. 22 24 23 07 eller underdirektør Petter Bauck, tlf. 22 24 23 02.

Søknader merket «ADM 99/32» sendes Personal- og organisasjonsseksjonen, NORAD, postboks 8034, 0030 OSLO innen 7. oktober 1999.

Prøv en stillings-annonse i Bistandsaktuelt!

AMBASSADESEKRETÆR

(MIDL.) - AMBASSADEN I LUSAKA I ZAMBIA («U-99/25»)

Ved ambassaden i Lusaka er ledig stilling som ambassadesekretær med tiltredelse april/mai 2000.

Arbeidsoppgavene omfatter forvaltning av norsk utviklingssamarbeid knyttet til landbruk/naturressursforvaltning. Etter stasjonssjefens beslutning kan stillingen også bli tillagt andre oppgaver innenfor stasjonens arbeids- og ansvarsområde.

Søkere bør ha høyere utdanning, fortrinnsvis innen landbruk/naturressursforvaltning. Administrativ/forvaltningsmessig erfaring samt god muntlig og skriftlig framstillingsevne på norsk og engelsk er nødvendig. Det legges stor vekt på personlig egnethet for stillingen. Erfaring fra utviklingsland, arbeid ved norske utenriksstasjoner eller annet internasjonalt arbeid vil også bli tillagt vekt. Det forutsettes at søkere kan bruke PC og behersker de mest brukte dataprogrammene. Det kreves godkjent helbredserklæring og førerkort for bil. Søkere må være norske statsborgere.

Det forutsettes at den som tilsettes må gjennomgå et opplæringsprogram i NORAD og/eller UD.

Stillingen besettes for 2 år med mulighet for forlengelse. Stillingen lønnes som førstekonsulent/kode 1067, ltr. 32-49.

Nærmere opplysninger ved seksjonssjef Tore Gjøs, tlf. 22 24 30 60, eller førstekonsulent Maibrith Salomonsen, tlf. 22 24 23 57.

Søknader merket «U-99/25» sendes NORAD, Personal- og organisasjonsseksjonen, postboks 8034 Dep, 0030 Oslo, innen 8. oktober 1999.

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

RÅDGIVER

(MIDLERTIDIG - 2 ÅR) TIL ADMINISTRATIV AVDELING, PERSONAL- OG ORGANISASJONSSEKSJONEN.

Personal- og organisasjonsseksjonen er NORADs sentrale enhet for utvikling, kvalitetssikring og koordinering på personal- og organisasjonsfeltet. NORAD har som mål å bli en mer lærende organisasjon, og dette er en viktig premisse for arbeidet som gjøres i seksjonen.

Rådgiverens arbeidsområde vil omfatte utviklingsoppgaver med særlig vekt på strategisk kompetanseutvikling, ledelsesutvikling og utredningsarbeid innen personalfeltet. Stillingen vil inngå i et team på 3 - 4 personer.

Det kreves høyere utdanning (gjærne samfunnsfaglig), erfaring fra utviklingsrettet personalarbeid, utredningserfaring, analytiske evner og meget gode kommunikasjonsevner, skriftlig så vel som muntlig. Det er ønskelig med erfaring fra en prosessorientert arbeidsform, samt noe ledererfaring. Stillingen vil videre stille store krav til samarbeidsevne og til selvstendighet. Evne til oppfølging, som del av en pådriverrolle, blir også viktig.

Personalfunksjonen er, sammen med øvrige administrative støttefunksjoner, p.t. under gjennomgang, og intern omorganisering kan påventes. Dette vil imidlertid i liten grad berøre rådgiverstillingens arbeidsområde.

Stillingen er ledig for en periode på 2 år, med mulighet for fast tilsetting.

Lønn: lønnstrinn 38 - 48

For ytterligere informasjon, kontakt seniorrådgiver Rannveig Sund, tlf. 22 24 23 07, eller underdirektør Petter Bauck, tlf. 22 24 23 02.

Søknader merket «ADM 99/31» sendes NORAD, postboks 8034 Dep, 0030 OSLO, innen 7. oktober 1999.

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Neste
bistandsaktuelt
kommer ca. 25. okt.

Vi venter på rammeavtalen

AV KARIN GULICHSEN, CARE NORGE

SAMTIDIG SOM bistandsorganisasjoner fortsatt venter på forhandlinger om ny rammeavtale, legger NORAD frem sin strategi mot år 2005. I et intervju i Bistandsaktuelt 6/99, med overskriften «Vi må tenke mer helhetlig» utdyper NORADs direktør, Tove Strand, tanker som er nedfelt i strategien.

Ingen vil vel være uenig i at ønsket om helhet bør være helt grunnleggende i bistandsarbeidet. Det man derimot kan sette et spørsmålsteget ved er tidsperspektivet.

SELV OM Tove Strand i intervjuet sier at det for frivillige organisasjoner foreløpig ikke vil bli noen endringer, sies det også at man ønsker å bruke den nye fremgangsmåten også her. Det vil si først å analysere situasjonen i det aktuelle landet, og dernest invitere organisasjonene til en dialog om hva de har å bidra med i forhold til situasjonen. Siden den nye NORAD-strategien må sies å inneholde ganske store endringer, er det å håpe at det blir en overgangsfase som blir tilstrekkelig i forhold til den situasjon bistandsorganisasjoner nå er i.

Kortsiktighet har vært - og vil fortsatt være - et problem for bistandsorganisasjoner. Gode resultater i et utviklingsperspektiv er avhengig av at man er sikret midler for hele prosjektperioden. Enten dette er 3, 5, eller 8 år. Bistandsorganisasjoner ønsker

debatt

derfor å arbeide i et lengre tidsperspektiv. Store og raske endringer i premisene for bistand i giverlandet kan få avgjørende - og negativ - betydning, for det aktuelle prosjektet og for dem som er berørt av dette.

CARE Norge har tidligere tatt opp spørsmålet om mer langsiktighet i innvilgelse av prosjektsøknader. Det som skjer i dag er at man i prinsippet kan få innvilget en søknad for f.eks. fire år. Men man må likevel søke for hvert enkelt av disse årene. Dette har i dag sammenheng med den årlige statsbudsjettbehandlingen. Men er det den beste og eneste måten å gjøre det på?

EN KONSEKVENNS av ordningen er at man teoretisk sett kan komme i en situasjon at «i år er det dessverre ikke penger til det prosjektet dere fikk innvilget i fjor». Vi skulle tro at både politikere og departement kunne finne frem til en løsning der man sikrer midler for de prosjekter man innvilger. Det burde være slik at når en søknad er innvilget så sender man kun årsrapporter og sluttrapport. Dette ville i tillegg til å gi mer langsiktighet bety forenkling både for organisasjonene og for NORAD.

MENS NORAD har sin strategi klar, mangler fortsatt organisasjonene avtalen som skal legge premisene for de neste fire år.

Den inneværende avtalen skulle vært re-forhandlet i 1998, men i påvente av nye bestemmelser er den isteden forlenget to ganger. I øyeblikket sies den å ligge i Utenriksdepartementet. Vi har forståelse for at ting tar tid, men dette innebærer relativt stor usikkerhet for organisasjonene og for den målgruppen vi samarbeider med. Samtidig som vi utfaser - eller har behov for å endre prosjekter - legges det nå mye arbeid i søknader for nye, langsiktige tiltak med start i år 2000. Uten å ha klarhet i om dette vil være i overensstemmelse med premisene for ny avtale.

FOR ØVRIG har vi med glede notert oss at NORADs strategi mot år 2005 vektlegger kvinner. CARE har gjennom sine kvinne-rettete prosjekter i mange land vist at dette gir god uttelling - som ofte kommer hele familien og lokalsamfunnet til gode. Det er å håpe at dette vil gjenspeile seg i statsbudsjettet for 2000, slik at den øremerkede kvinnebevilgningen opprettholdes på minimum årets nivå.

Karin Gulichsen er generalsekretær i CARE Norge.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Den østtimoresiske frigjøringslederen Jose Alexandre «Xanana» Gusmao.
2. 1957
3. Etiopia og etiopiere
4. Stortinget
5. FN-sambandet i Norge.
6. En overenskomst
7. Steinar Sørli
8. Timor
9. ZANU-PF.
10. Rødehævet
11. Angola.
12. Nicaragua
13. Ambassadør i Frankrike
14. Nei
15. Singalesere og tamiler
16. Human Immunodeficiency Virus
17. Sosial relasjon mellom kvinner og menn
18. Haile Selassie (avsatt 1974)
19. Bouvetøya
20. Portugisisk

Karakterboka - fra null til 20:

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene - ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

nytt om navn?

Kontakt redaksjonen på e-post: sorvis@sorvis.aa.no eller på telefon 37 14 98 95.

Bjørge Mide begynte 6. september i jobben som beredskapsleder i Kirkens Nødhjelp. Hennes forrige arbeidsplass var Flyktingerådet, der hun hadde ansvaret for Asiadesken. Mide har tidligere jobbet for UNICEF, Flyktingerådet, Forut, Namibiaforeningen og KN i en rekke afrikanske og asiatiske land. Hun er utdannet sosionom og diplomkandidat i samfunnsplanlegging.

tidsrom av to år.

Kristin Skåre er ansatt som daglig leder i SAIH. Hun kom fra en stilling som saksbehandler ved ambassaden i Managua, Nicaragua. Hun har tidligere arbeidet ved Senter for Utvikling og Miljø (SUM) og i Utenriksdepartementet.

Irene Schmelting Sandved begynte 9. august som administrasjons- og prosjektkonsulent i avdeling for menneskerettigheter og strategisk utvikling i Kirkens Nødhjelp. Hun er utdannet siviløkonom med utviklingsøkonomi o

internasjonal markedsføring som spesialfelt, og kom fra jobben som markeds-sjef i Amnesty International Norges taksjon. I tillegg har hun erfaring fra arbeid i FN i Paraguay, Peru og Romania.

Tor Elden slutter som generalsekretær i Redd Barna 1. november, etter å ha styrt skuta i åtte år. Nå drar han til Zimbabwe som organisasjonens stedlige representant.

Valbjørg Hoaas ble i september tilsatt som ulønnet konsul i Bamako, Mali.

Anne Beathe Jensen, rådgiver i NORAD, har fått stillingen som spesialutsending (ambassaderåd) ved ambassaden i Maputo, for et tidsrom av to år.

Ambassadør **Lars Albert Wensell** som hittil har vært sendemann i Bangkok og Phnom Penh, ble i juli utnevnt til sendemann i Yangon (Myanmar), med rang som ambassadør.

Gerd Wahlstrøm, avdelingsdirektør i NORAD, ble i august utnevnt til sendemann i Dhaka, med rang som ambassadør.

Tove Stub, 1. ambassadesekretær ved ambassaden i Managua i Nicaragua, er tilsatt som spesialutsending (ambassaderåd) samme sted, for et tidsrom av to år.

Marit Roti, rådgiver i NORAD, er tilsatt som spesialutsending (ambassaderåd) ved ambassaden i Hanoi, for et tidsrom av to år.

Harald Karlsnes, rådgiver i NORAD, har fått stillingen som spesialutsending (ambassaderåd) ved ambassaden i Kampala, for et tidsrom av to år.

Astrid Westby er ansatt som regnskapsansvarlig i SAIH. Hun har hatt et lengre opphold i Costa Rica, og har tidligere jobbet i Care og Kirkens Nødhjelp.

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdens spørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**, c/o Norsk Fredskorpssamband Drift A/S, boks 6747 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

VISSTE DU AT...

Bill Gates tjener over 11.000 kroner per sekund, mens 1,3 milliarder mennesker lever på mindre enn 8 kroner per dag.

Kilde: UNDP

«Den mann som spiser all honningen, kan være sikker på å få vondt i magen.»

Ordtak fra Tshi-stammen i Ghana

Elefantenes eldorado

Tidligere bistandsarbeider vil vise nordmenn South Luangwa Valley

Bistandsarbeid kan føre til så mye – blant annet til bånd på tvers av kulturer. For ingeniør Per Støen har det ført til en dyp forelskelse i et vakkert stykke Afrika og evige bånd til mennesker, dyr og stemninger han ble kjent med i området.

REISELIV

• GUNNAR ZACHRISEN

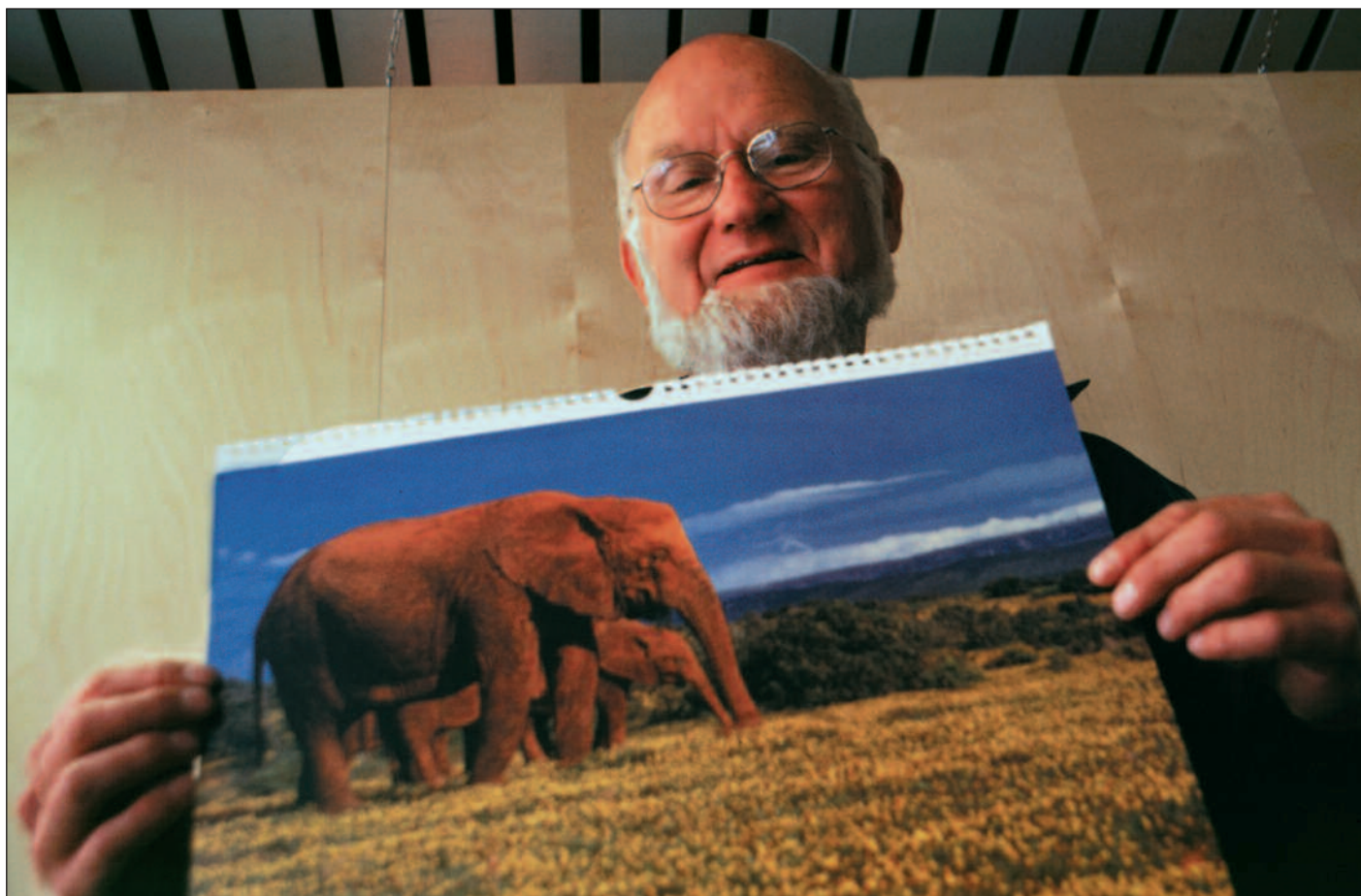
Selv om det snart er fem år siden han selv avsluttet sitt offisielle bistandsarbeid i nasjonalparken South Luangwa Valley i Zambia, har han flere ganger vært tilbake på besøk, og etter hvert har en ny tanke vokst fram i ham: å vise den utrolige nasjonalparken fram for et norsk publikum.

Støen, som arbeidet som teknisk leder i parkens utviklingsprogram fra 1991 til -95, hadde med seg en gruppe på ti norske turister i 1997. Og 22. oktober tar han med seg ny gruppe på et dusin mennesker, som skal få se en nasjonalpark utenom det vanlige.

En uberørt park. – Sammenlignet med andre parker i Afrika er South Luangwa ennå en svært uberørt park, som er lite preget av masseturismen. Man kan oppleve å være her i flere dager nesten uten å se andre turister, sier Støen.

Dette er også stedet hvor økoturisme er blitt en realitet, ifølge ingeniøren. Det mener han er takket være et NORAD-støttet utviklingsprogram for parken som ble etablert på slutten av 1980-tallet, og som fortsatt pågår.

Som et resultat av de ulike tiltakene som ble iverksatt, i samarbeid med lokalbefolkningen, er krypskytingen av dyr nesten en saga blott. Blant annet er elefantstammen mer enn fordoblet – fra 5000 til 12.000 individer. I tillegg finnes et rikt utvalg

– Nordmenn er sultne på unike opplevelser og South Luangwa trenger inntekter. Dette burde kunne kombineres, mener ingeniør og tidligere bistandsarbeider Per Støen.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Luangwa er stedet hvor økoturisme er blitt en realitet.

Per Støen, reiseleder på hobbybasis.

av løver, antiloper, bøfler, flodhester, sjiraffer, krokodiller og hyener.

Utviklingsprogrammet i parken er ennå ikke selvfinansierende, men kraftig økende inntekter fra turismen i fjor gir håp om en gradvis utvikling av NORADs økonomiske engasjement i løpet av noen år.

Safari til fots. – Hovedattraksjonen på turen jeg arrangerer er dyrelivet, og man kan velge mellom safari per bil eller safari til fots, som starter rundt soloppgang. I sistnevnte tilfelle får vi følge av en "tour guide" som

forklarer hva vi ser og en "speider" med rifle, for sikkerhets skyld, forteller Støen.

I tillegg til dyrelivet vil han også prøve å legge opp et program som kan fortelle de norske turistene om afrikansk dagligliv. Støen, som fortsatt har mange kontakter, legger opp til besøk i lokale landsbyer, på stedets klinikk, til barneskolen og til stedets "viltpoliti". Kanskje kan han også få til et møte med områdets høvding.

Jungeltelegraf. – Selv har jeg

ikke noe inntekter av dette, men jeg elsker området – og får meg jo en fin tur, sier Støen som til daglig er kontraktsingeniør på Gardermoen.

På sikt håper han å øke antallet turer, til flere turer hvert år, og få et reisebyrå til å overta markedsføringen – forutsatt at det ikke blir for dyrt for deltakerne.

Så langt har gruppene dukket opp av seg selv, som et resultat av godord fra tidligere deltakere og ryktespredning i oslomannens store bekjentskapskrets. Kall det gjerne jungeltelegraf.

PLAN og TV2 lager barne-tv

• ARVE NORHEIM

Fra begynnelsen av september og femten lørdagsmorgener fremover kan norske tv-seere møte barn fra ulike deler av verden. Prosjektet er et samarbeid mellom PLAN Norge og TV2, og har fått tittelen «Bestevenner».

Barn som sitter foran tv-skjermene klokken fem på ni hver lørdag morgen fram til jul, kan lære mye om hvordan andre barn fra fremmede land og kulturer har det.

Det er i hvert fall meningen, ifølge innsamlingsleder Lise Hatle i PLAN Norge.

– Programmet er ment å være kontaktskapende, og lar seerne få møte barn i deres hverdag i ulike de-

ler av verden, forteller hun. Hatle forteller om positive tilbakemeldinger, og nevner spesielt interessen fra PLAN-faddere som har sett programmet sammen med egne barn.

– De nevner spesielt barnas interesse for oppdagelsen av likheten mellom seg selv og barna de blir kjente med i programmene, opplyser Hatle.

I tilknytning til tv-programmet planlegger PLAN Norge å utgi en CD-rom i månedsskiftet november/desember.

Gjennom spill skal barn reise rundt i verden og på veien løse oppgaver og lære om landene man besøker.

BESTE VENNER

Denne logoen vil kjenne-tegne barne-programmet som sendes på TV2 15 lørdager.

Barns bestevenner er tema for den nye tv-serien.

FOTO: PLAN

INFORMASJON